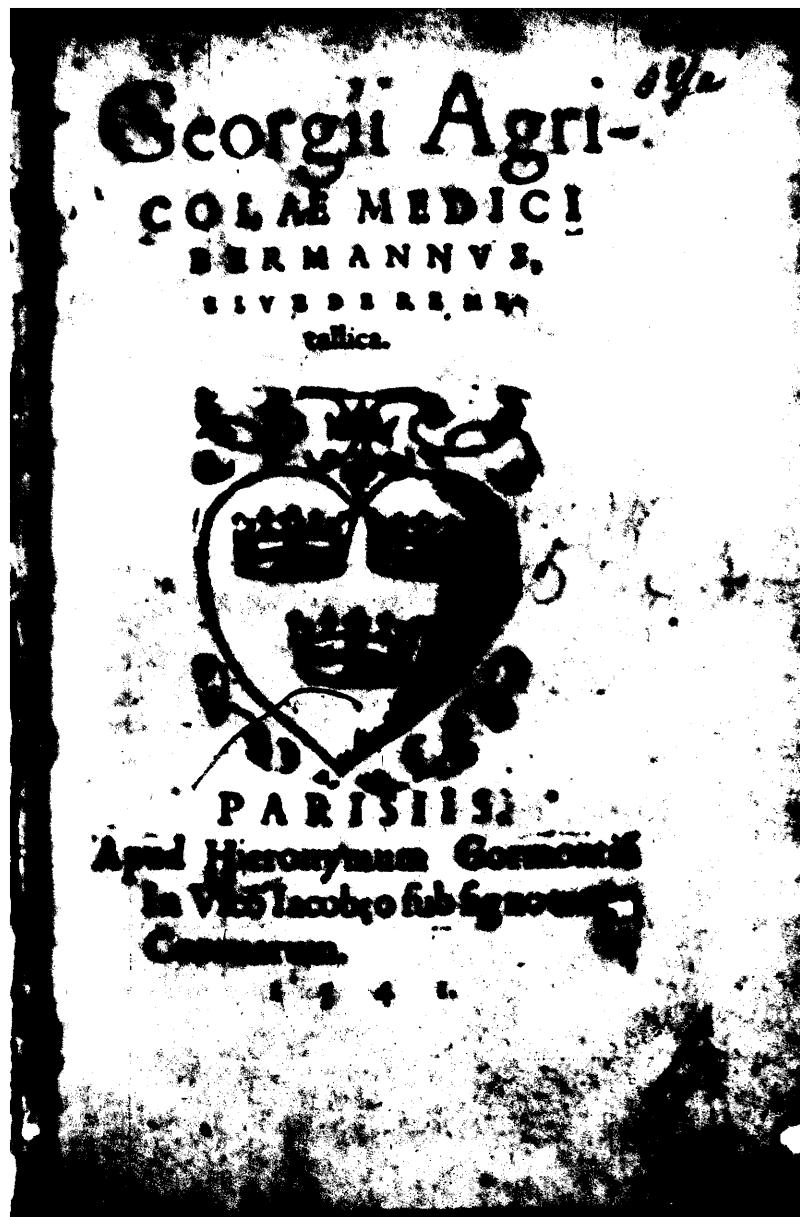

2000000 15

440. 2 262.

11

PARISIIS
Apud Hieronymum Crommam
In via Jacobo sub signo
Crommae.

DES. BRASMVS ROT.
ORNATISSIMIS PRATRIBVS
Andrea & Christophoro à
Cronz S. D.

VOL VI charissimi iuuenes pro-
pemolum & mōsi sed ramen haud
oscitanter Georgij dialogum de me-
tallicis. Nec satis possum dicere maiore
re ne id voluptate fecerī an fructu. Magnopere
dele & aut argumenti uoluntas, exhilararunt
ioei liberales obiter inspersi, nec insucunda
fuit dictioris simplicitas, Atticū quiddam re-
frenens: præcipue vero me attentum habuit re-
sum sub oculos expoliarū enargia. Vitis sum
mihi valles illas & colles, & fodinas & machi-
nas nō legere, seu spēctare. Nec multū absuit,
qui ex tot vasis argētarijs & aurariis cōcepers
aliquam enīmodi rerum cupiditatem. Vt in
animis eo studio feramur in cœlum, quo scru-
tamur terram, non quod improbem hanc in-
dustriam: nobis enim terra gignit quicquid gi-
gnit: sed quod hæc vēnē quantumvis fœcundæ
beatum hominem adeo facere non possunt, ve
non paucos operæ & impendijs pœnituerit, so-
la diuinarum litterarum vēna vere locupletet
hominē. Fœliciter prælulit Georgius noster,
nec ab illo ingenio quicquam expectamus me-
diocre. Ad rem medicam restituendam iuue-

a 11 des

4 BRASMI EPISTOLA.
nes aliquot accidens video: in quibus est Si-
mone Ricinus, cui prater eruditorem haud
vulgarem adest suam morum ingenio; dexter-
itas: & loquimus Marianus Gandanus, cu-
ius ingenium, exactum quiddam & ex-
cusum polliceri videntur. Nec mi-
nus spei ostendunt nobis hæc
Georgij πολυμαθητα.
Quare non me paucet
huius opere,
Bene valete.

NOBILI ET CLARISSIMO
VIRO MENRICOUA CONRITZ,
Præfecto vallis Joachimicæ,
Petrus Plateanus S.

NON alij me hercè vir clariſſime, melius de genere mortalium mihi mereri videntur, quam illi, qui vel artis, vel naturæ arcana, per se abhōque inuenia, literis ad posteriārē transmittunt. Etsi enim homines vi quadam rationis, cognitionis & scientie prædicti sumus, quibus & multis h[ab]emus maxime preſta-
mus, & virtutum ac variarum artium discipli-
narumque non capaces modū, sed inuentores etiam eis possumus, atque adeo ad abstrusissi-
ma quæque nature penetrare: angusta camen admodum sit, necesse est, cuiuscunque vel soler-
tissimi hominis cognitio, si intra vitæ huma-
næ terminos, que breuissima est, arrebitur,
neque plura quilibet scierit, quam ipse inuen-
rit. Quis sit, ut iure indignemur, nonnullis su-
periorum seculorum hominibus, qui tot sum-
monum doctissimumque virorum maximo labore inuenia, & literis mandata, ignavia &
scoſcia sua, nescio an perdiderint, certe peri-
re sunt paſsi. Id cùm ita sit, nobis porto cauē-
dum censco, ne in idem quod illi obiectum

a. 3. crimen

6
crimen, apud posteros & nos incidamus. Nō
seculo nostro ingenia, nō ingeniorū uberrimae
fructus, aut defuerunt, aut deicunt. Fieri verū
plerumq; solet, vt homines docti ingenij sui
monumenta non euulgent, adducti partim ve-
recundia, quæ in animis liberalib⁹ maximè in-
esse soler, partim metu, ve qui clare intelligat,
quanto cum periculo quis orbis terrarū in se
iudicia prouocet. Id vero, siue pudor siue me-
tus in cœla sit, cūm ab honesto prohoscatur,
ve in illis quoquo modd ferendum, ita cuique
nostrum prouidendum puto, si quid illorum in
nos forte, qui amari publica studia possint,
inciderit, ne non tam euūmodi virorum existi-
matuī, quæ apud eūcos lectors satis erit
eius, consilii sīc, quām inuidiſe commodis ge-
neris humani videamur. Cum itaq; Georgium
Agricolam medicū, virum supra reliquā cru-
ditéonē, veraq; lingua doctissimū, familiariter
& pene quotidie adirem, ac hominis etiā fe-
cetiora studia cognoscere, venit fortē inter
eptera in manus farrago quædā libitorū, quos
de rebus metallicis ille instituit, Deum immor-
tali, quæ ibi hominis diligentia, qui labor, quæ
acre exebat iudicium. Quicquid omnes tūm
veteres, tūm recentiores Græci Latiniq; scri-
ptores, de metallis scriptum reliquerunt, quod
quidem ex tanta librorum clade reliquum fa-
ctum est, hic vnius accurritum dico, &
cūm

H V N C V P A T O R I A .

cum eis quae in Germanie fodinis , nomina-
tum autem in hac Valle videri possunt, diligē-
ter expendit. Non pauca præstantissimus olim
medicis in maximo medendi viu habita, ex al-
tissimis tenebris, vel ut verius dicam, ex ipsis
inferis quo demersa erant, reuocavit in lucem.
Sed eorum librorum materia , quod sparsa
adibuc & incompacta iaceret, nihil ex ipsis
attungere ut aderetur, sum autus : præsertim
ipso pollicente Agricola , se non fraudaturū
olim studiosos fructu corundem . Interim ex
meo in literas, literatisq; officio facturum
me existimau, si dialogum quem idem de ea-
dem re conscripsit, legemq; doctis humani-
bus adidero . Quia ut re, ut confido me ab
optimo quoque magnam gratiam initurum,
ita ne ipium quicquid Agricolam mihi suc-
censurum spero : qui feliciter compertum
habeat & studium & voluntatem meam
in se , & ad huius libelli editionem non alio
me consilio , quam publica studia iuuani-
di , descendisse : quem licet ipse leuore o-
pera , & cum animum remittere volebat,
non in hoc ut aderetur, luserit verius quam
scriperit : tamen talen cum esse , ut non
parum frugis ex eo ad studiosos redire
possit , omnes et qui rerum et literarum
judicabunt . Hunc igitur qualisunque est ,
vir strenue , sub tui , & clarissimi doctissi-
mi

A iii mique

sedque filii cuius Andream nominis riteulo, emittere est visum: cum quid huic valli, qui locus gloriae rei metallicae nulli secundus est, eorum annos multa cum laude sis praefatus: cum quod studia liberalia tanti facias ut liberos tuos etiam in Italiam, aliaque remora hinc terrarum loca erudiendos ope misericordissimisque preceptoribus maturis, non contentus majorum imaginibus illos esse ornatos, nisi & doctrina nobilitetur. Praeterea sane ageretur cum rebus humanis, si haec mens viris omnibus, qui in magistris suis constituti, a deo ope Max. esset data, non ut hodie videamus heri, contemptu & ludibrio paucum haberentur optime disciplinæ. Non certimi quidam nebulones, sola audacia & temeritate punit, premia quæ bonis & doctis viris decreta oportuit præsiperent. Nolo iusto licet dolori intepstiuæ nunc indulgere longius. Bene faciunt illustrissimi Comites nostri, bene facit tu & Senatus prudentissimus, quod Agri colz, super cuius laudibus nunc mihi silendum putu, suis hic honor habetur. Celebris est hic locus copia metallorum, sed quanto olim celebrior in omne scilicet hucus monumentis est famus? Habet, ut cetera taceam, in manibus de re metallica libros, quorum & autem mentiones feci: habet castigaciones Græcas in libro primo medicorum Hippocratis & Galeni, ex

verbalis-

M V N C V P A T O R I A

veruſtissimis libris maximo labore vigilisque
collectas, quibus arguitis, quanto quid aliam
vel velutam, vel magis etiam necessarium,
sufficiere pro tua profēsione potuiſ-
ſet? Tu interim, nobilissime vir, cum
tuis, hunc libellum, quo ille in ea,
qua aliquando feria opera est
rediturus, præludit, boni ac-
qui cōfulas velim
Vale.

20
Georgii Agri-

COLAE BERMAN-
nus, Sive de re metallica.

A B P E ego mecum , ruma
res , quas vel natura edidit,
vel ars inuenit, rūm nomi-
na , quæ eidem & Græca
& latina olim fuerunt indi-
ca , animo reputans , maxi-
mum veraque damnum , aliquo iam sèculis,
fecisse animaduerto. Illas quod partim negle-
ctæ iacerent , partim prorsus ignorarentur.
Hæc quod aut incepè immutata , aut in eorū
locum barbara quedam substituta essent . Ex
qua re tanta profectio bonis disciplinis & pre-
claris artibus obducta caligo est , tanta caru
irrepit obliuio , tanea denique clades conse-
cuta est , ut ad vnam omnes quasi ad interitum
quendam spectare viderentur , nisi ipsis diui-
na illa prouidècia , quæ omnia regit & tuetur ,
in tempore succurreret , ac optimi cuiusque
industriam ad hoc excitaret , ut eas è tenebris
crepes , in lucem reducere : ab obliuione vin-
dicatas , in memoriam reuocare : ab extrema
clade seruatas , in libertatem asserere , summo
quodè & eximio conatu annuerteret : quod ip-
sum superiori estate ut à multis coepit est , ita
bene

bene & feliciter pcessit. Ita ens nō modo linguis Latinis, ut de Græca taceat, puritas in Italia pulcherrimè viget, sed exterè etiam nationes non paucæ eā amplectuntur. Breuiq; , nisi quid aduersi, quod absit, acciderit: cloquētia ipsa vires suas quoquo modo recuperare posse videntur. At vero rerū cognitio, que latissimè patet, immo p omnia, que sensib; & animo comprehendēti & percipi possunt, se extēdit, plerisque suis partib; adhuc negl gitur. Nā, ut alia quāplurima omittā, permulta sine in singulis animaliē generib; in natis ē terra stirpib; , in his quae terra ipsa intra se gignit, nobis plane abstrusa & in cognita sunt. Aut si ~~in~~ cognoscim^{us}, & nō raro vel manib; tractam^{us}, quib; tamē nominib; apud veteres appellata fuerint, omnino nescim^{us}. Vnde idipm necesse est cōsequi, maxima esse vius eorum partē, que ignoretur. Cū enī multa de natura & virib; , que ciusmodi in reb; insunt, à veteribus, in primis Græcis, diligenter scripta sunt: que lōga experientia inuenta, ratione cōfirmata esse cōstat: nōnne ea omnia lōge purius de ipsis rāquiā de fontib;, haurire nobis licet? si modo nomia vetera & incorrupta nos nō latrēt, aut his cognitis res, que ipsi significantur, nobis ignorē nō essent? Atq; ne li guis ab eo, quid institu, recedā. Quis, quęsū, nescie quāri vius i medicina præseruit ea ipsis partē, que manu medetur, fuerint metallica (Sic vero appellamus que vel metalla ipsa sunt, vel iuxta metalla

metalla reperiuntur, vel dum in fornacibus illis excoquuntur hunc, vel aliqua alia preparacione ex eisdem consistunt) nemo certe: qui modo Galeni summi illius medici, & Dioscoridis libros inspiceret. At quis hodie Molybdanam, Pyriten, Chalcitem, Myfi, Sori, Pd. pholyga, Spodiū, Diphryges, atque recremēta quedā metallorum, & alia multa nobis indicare potest? Præter Sphærum enim, Lithargyrum, Arsenicum, Cerulam, atque pauca quendam alia, nihil hodie neque officinæ, in quibus cutusque generis medicamenta conticuntur, habent: neque medici, liceat vera dicere, non sunt. Pudeat nos eas voces roties legere, toties in ore habere, & res, quas significant, non nosse-re. Si nemo satis aequo animo posset nau-tam, qui spānde securitate tristitia narraret, cum vero interrogatus quod nauigii genus es sis, dicere, quia id ipsum non cognosceret, non posset maxime si tristia in eo ipso mari, quod nauigare soleret, minime decessat. Quo tandem in animo medicus tolerans erit, qui credidit de vīo & viribus medicinarum, quas penitus ignorat, differit? cum ipsi liceat eas adhibita arte & diligētia, quibus hac parte opus est, interduci etiā in ea, in qua habitas & regione, invenerit? Profundū nostra infirmitas & negligētia sit, ut malam res latet, multaque vīas perirent.

reat, multas prorsus intereant. Quid veri am-
rum si vicera quædam, quæ aliquis fratè cara-
rentrur, non sanamus, quoniam pauca admodum eis
plastra, præsertim ex metallicis cōstruita, qui-
bus veteres summa cum hominum cœlitate &
maxima sua laude usi sunt, in iugra confidere
possamus. Quia hanc præcipue hūc causa, quæ
ob rem me ad loca, quæ metallis abundarent,
contulerim. Quantum veri tibi consequens
sim, alijs iudicandum relinquo, studium certè
mibi non defuisse cōphures testes esse possunt,
in primis Bartholomæus Bacchus, & Lauren-
tius Berthmannus, virtù non animuliterari, quoniam
rei metallicæ periti. Quæc etiam præter alios
hūpius interrogando, an eis in metallis cognos-
cerent, defacigant. Cum autē mali tunc à me-
dendi officio, sicut à grauioribus studijs inter-
duum vacare liceat, ob multas causas vides est,
sermone, quem accepi doctissimos viros de
metallis nuper habuisse, exponere. Primum, ut
futuri opera, quod de iudiciorib[us] literis configura-
ui, veluti guttum quendam studioris præberet.
Deinde, ut noscire statis homines, ut ipse nihil
egregii fecisse videar, ad res diligenter inqui-
re nolumus instigarem. Quæc nisi ipse, ut posse qui-
bus vires infunxerit, nobis notæ fuerint, abique vil-
lo fructu verba sermone certamus. Postremo
ut quoniam Germania nostra veteribus, quod
ficio,

scio incognitis, in metallis reperiuntur, et pro
viribus in lucem proferrem. Si enim Graci,
gens omnium doctrinam, non sua solidam, sed
ociam extera, memorias tradiderit, turpe no-
bi sit res nostras per socratism & ignauiam
nostram etiam nunc tenebris quasi obrutas eli-
se & sua luce carere. Tribuum vero Bermu-
no metalli per sonam. Nam huius artis peri-
stitum est, quippe qui miles dum multas re-
giones peragavit, in quibus res metallicas,
non secus ac Diocorides herbas, dum sub si-
gillis Romanis mularet, obseruavit. Cū quo
disputant duo doctrinam & clarissima credid
Nicolaus Ancon, & Ioannes Ngu^o, Quorum
alter in medicina, quæ nostra grata ferè ex A-
rabib^o traditur, nō indiligenter versatus est &
doctus praeceps ex disciplina postipateticorū.
Ngu^o autem, cum literis Latinis & Græcis,
et maxime veteri illa medicina eruditus. Cui^o
veri nobile ingenium & studium singulare, cū
in Italia vna apertam daremus medicis, subi-
plane perspecta sunt illi itaq; cū in foro vallis
nostra staret, & Arco Bermannum accede-
re videret, ea exortus est. A n. Bermannum, mi-
fallor, video hominem doctum & veterem a-
mationem a s. Quibus studijs deditus est? A n.
In primis disciplinis numerac, metras, canit,
carpus

curiosus astrorum venit. n. a. Quid audierat
a n. Rei cuius metalliq; intelligentia prestat.
n. a. Sed ingreditur veluti miles. a n. Recedit,
diu eni pedib; ve pleriq; nostri soli est, stupenda
fecit. Tace, salutabo ipsum. Salve Bermane.
n. a. Salvi fuis, quid est cur tot medicos ob-
spiciunt? est ne aliquis egrot? a n. Fuit. n. a. In-
solitus verbū apud poētā. Fuit. Trotz, fuit I-
lili. Sed quis obsecro tandem fuit? a n. Dicā nō
sine magno dolore. Heric⁹ Slico, qui secundus
Stephanū fratrem, quē fortiter pugnando cōtra
Turcas, vnde cū Ludouico Pannoniq; rege ab
hinc ferē bīenior perire nosci, & Christopho-
rū qui Romę inter imperatoris milites peste
decessit, tunc familię fuit dicit. n. a. Misera
prosperitas mortaliū cōditio qui nuper apud Pa-
nonias fortis & invicto animo in acie cōtra tot
hostes pugnando stetit, iam̄ dorso inter suos à
morbo deūta cadit. Virum certe amissiū ridi
assucissimum. a n. Vera dicas, & quoq; iei-
eius memoria mali in anum sum habet, to-
tius lachrimis replenter oculi, non tam quod
bene voluerit mali & tali amico orbatus sum,
quāmuis & hoc me non parum mouere, quām
quod suis omnibus nimis celere abrepens sit.
n. a. Pius quidem dolor iste quo affi-
cīte, video, & multe lachryme, quas ob-
clarissimi

classim virtutum effundis. Sed quia ex ratione natura nostra omnes obpergat, ut res ipsius difficultatis posse, ad superiorum animo mortis celestia esse, procerumque tandem certa gratia contingit, quod sunt aliquando contingere omnino nonnulla fieri. n. a. Reste Natus dicit: ea vero nostra lachrymata, quibus nihil profici posset, nec philosophum latius decet: & que si fratrum suarum de alijs colloquuntur. Sed quorundam Colomannarum n. a. Ad mortalicos, qui cum apud amicū quendam expellere, symbola foris ducunt, vel percos in fidem corporum. n. a. Amare ne est ipsi fidem corporum n. a. Maxima, multis enim iam annis in corpore numeris est, de quibus Democritus Phalcrens verisimiliter scripsisse videatur. Quae accipere debebant, non agoperant: que habebant, abierunt. Ne illius veritatem hoc de mortalibus scriptumnam est de nonnullis diei profissis, qui fidei fidem nihil vaquam receperit exponendum: non penitus tamen sacerdotes reportant, qui summae imperialis maximas libri diuinas conquirunt. Nonne bonitatem memoria Monstro ad ducentas milia aureorum fidem dederunt, adhuc vestitam fert Romaniq[ue] Arque, ut omnes Polteros, Federanglos, Ippocrotae, Tomerforos, Philoccios & alios captivos, quos omnes cum nihil, aut parum admordit haberent,

haberet, fodinas bearant. Georgium Scorticium nosti? a n. Noui medicum aggregit doctum, necnon metallicas artis gnarum. a s. a. Is est quem inducere volebam: parer ipius malis a mulia nummum e fodina argenteriis consequebatur est. a n. Audui. a s. a. Atq; busus filiam, illius fratribus Colomarus in uxorem habuit: qua ex re splendide illius fortuna participes factus est. a n. Non mirum ergo si ipse fodinas amat: ego ad amorem si tanta mihi diutias largitur, quantas vel ipsi Sorcio olim Annedergum, vel super hic Sacerdoti domini Rhenanus vena, cui Scilla nomine est. a s. a. Cedo quae millia argenteorum nummonum, qui hic ceduntur, quorūq; singuli aureum Rhenanum, valent, accepit? a n. Certus Bermannus dicet. a s. c. Plus quadragesita. n a s. Quid autem vena, argenti ferax ne adhuc est? a s. a. Maxime. n a s. Vbi nam ea est? a s. a. Non longe hinc in superna montis hucus planicie. n a s. Rogo te quia maxime Ancon, hunc ores ut nobiscum ascendat, & venam que tanto thesauris effundit, nobis monstrat. a n. Bermannus, si tibi per negotia licet, per amicitiam nostram etiam atq; etiam oro, cum mei, qui de ipso videre percipio, tum praelertim Ne mihi gratia id agas: hac enim ratione nouam illius amicitiam tibi intre licebit, & veterem nostram configurare. a s. a. Quamvis nego?

cia multa & magna mihi sine his tamē omnibus pratermissis, uestra morem geram voluntati. A N. Quia id ipsum quod volumus te impetramus, nullam moram interponendā puto, quin statim ad vēnē istius fodinas ascēdamus. B R. Ascendamus: ab omni enim mora temporis breuitate excludimus, meridiē iam abiē: certe nisi dies hoc anni tempore apud nos longior esset, nihil efficere nos posse crederem. N A E. Festinādum igitur nobis puto. B R. Hos mōtes, qui cingūt Bohēmiam, nūlī memoria me fallit, Sudetas appellat Ptolomeus. N A F. Haud te fallit, opinor: Bohēmia eā in ipsa vndiquaq; mōtib; sylvestribus manita & quasi circumēpta est: quoram altiores qui partim eam circundant, partim longē intorsus pertinent, ac regionem ipsam frē intersecant: partim extra eam etiam meridiem versus & occidentem excurrunt, Sudetas appellari tecum sentio. B R. H̄ itaq; cum reliquorum metallorum omniū, rum maximē argenti feraces sunt. Fodinas enim eius generis metalī celeberrimas quāsq; in ipsis esse nouimus. Atque adē Fr̄bergum in pede pene istorum montium, qua parte ad Mithram spectant, situm est. Annebergum item & Gairum, quae inter Fr̄bergum & vallem interiacent. Snebergum vero ad Muldam flumen, vbi idem in occidenteem Vergune. Atq; in metallicos omnes, qui ea loca

loca incolunt, antiqua & nobilis ducum Saxonum familia dominatur. Vallis autem haec inter ipsos montes est, & in eisdem versus Morauam, Igla & Cottenbergum versus Silesiam Reichensteinum, Aldebergum, Cuperbergum, Goldebergum. Hactenus loca quae argenti metallis abundant, uno atque altero excepto, recēta. Nam in iisdem moebus sunt nō pauci & plumbi candidi fodinæ, ē quibus olim multum floruerunt Aldebergum, Irheresdorffura & Gruppi: nunc floret Selacchebal-dum, quod à nostra valle non amplius duodecim milia passuum abest. Tūdem ferè Pleistadium, in quo loco plumbeum nigrum effodiatur, unde & nomē habet. Fodina autē ferrariæ innumeræ quas pēre mihi vīlum est. At eris metallis & plumbi nigri Meliboc' mōs magis abundat, in quo sunt Eislebum, Mannfeldū, Hochestadium, in quibus multum eris conficitur. Est in eodem Goslaria, vbi tantum Galenæ, ex qua plumbum nigrum excoquitur, inuenitur, ut mons quidam ferè nubil nūsi Galena else videatur. Argentum vero vīli magna admodum copia reperitur Schonbachij, quod ipsum quoque in Bohemiacis montibus situm est. N. A. Cornelius Tacitus, qui de Germania, quām potuit homo Latinus id temporis, diligenter sime scribit, ita ait: Argentum & aurum propriej an irati dij negauerint, dubito.

B II Ex

Ex quibus verbis perspicue intelligi potest, nullas corundem metallorum fidinas olim, in Germania extieisse. Adiecit tamen id, quod virum prudentem de re incerta & dubia dicere decuit. Nec tamen affirmauerim nullam Germaniam venâ argentum aurumque gignere, quis enim scrutatus est? n. a. r. At hodie plurimi scrutantur & reuera inueniunt Germaniam præ cæteris regionibus, metallis abundare a. n. Nota res est. Sed potes ne dicere, quando primum fidinæ apud nostros cœperint? b. s. r. Dicam ea quæ scio. Ferrariæ fidinæ omnium primæ fuerunt, quas Gothi, qui Gallica lingua vñi sunt, ut idem Tacitus scribit, coluerunt. n. a. s. Recte dicas, nam veteres non memini, nisi forte verum fuit quod Plinius tempore, ut scribit, ferebatur ætatis fidinas in Germania repertas. b. s. r. Post Ferrarias Gollarie fuerunt plumbi nigri, quæ, et si nobis incertum sit, quo anno cœperint, tamen sub Uthone magno imperatore, ut annales nostri certiunt, primum fodinantur, id est, annos circiter ducentos & viginti ante Fribergū, quod est i. Misnia, cui^o fidine celeberrimus, anno ab hinc trecentesimo septuagesimo tertio, casu quodā colli cœperit. Cui autem genio maxime abundantem, & ob eam ipsam causâ plures vndiq;, qui rei metallicæ operâ darent, congregarentur, quasi coloniae quædam ad loca vicina, licet non iisdem temporibus,

ribus, deductis sunt, è quibus nobiliores & quæ hodie etiā florent Irberesdorffum, Gaiatum, Aldebergum. Trapenaurum verò & Mooschenbergum fere oblitio obliuise videtur. Sed & Igla ipsa Erbergum subiecta est, quantum ex legibus, quas ab illis se translatis te aperte facentur, colligi potest. Post Igla Cottentbergum sodi cepit, Schbergū autem alhunc annos duodecimsexaginta. Annebergū sepeem & triginta. Nuper verò hęc vallis nostra, non minus reliquis argento abundans, & variis metalli eis reterat, à quibus profennati fere sunt hi qui fodunt Pleistadum, Can stadium, Bilecalū. & N. Pergata hęc temporum notatio fuit: verum nūmū testinamus, subtilissimus parū atq; in ipsam vallem despicianus. N & E. Deum immortale quo& quāta ædificia, que tum vallē tegunt, cū ita montibus ex vtraq; ipsius parte harent, ut alterū alteri quasi incumbere videatur: aliquam ex magnis urbibus nostris Erphurdium puto vel Pragam pene videre mihi videor, aut quantas Italia habet Bononiā & Patavī: & audio, quod magis mirū, per paucos esse annos ex quo fodine hic cultæ sunt. B & A. Annus est duodecimus cum vna modo casa esset nuxta veterem pucē fere collapsa: per idē temporis in Therasias Caroli quarti imperatoris erant Alexander comes Lezinicus vir strenuus & qui periere Turcis terroris fuit, Voltius.

gangus Schonbergius Baro non minus prudenter quam genere & duxitjus clarus, Stephanus Shico, qui in bello contra Turcas intelicitur gesto, ut scitis, fortiter occumbere potiusq; fugere maluit, & praeter hos e Tomisernis quidam, qui fatis ita volentibus, consilium de veteri putoe instaurando incepunt, quod ipsum, cum collatis pecunijs, agere cœpissent, non longo tempore post, fossores venient argento diutinem inueniunt ea res vicinos commouet, maxima vndeque confluit turba metallicorum, quorum pars, virgula diuina venas querit, pars coniectura quadam artificiosa, atq; fossas agunt: vix putoe quibusdam in locis fodi cœptus est, cum sub summo, quasi cespite argenteum inueniunt; ut in Turcarum monte, quem e regione conspicies, euenit: & in altera parte huius montis, quem à Scottis nostri appellarunt: quod sane multo etiam plus res huc erat, ut sumus omnes ferè homines pecuniarum audi, & parvus sumpeibus ac labore, quam minimo dutescere cupimus: quae de re tot domus extrudere, tot putoe effossi, tot caniculi in montes sine acti. N A B . Mira narras. B E R . Quos nunc montes arboribus spoliatos cernunt, in his densissima sylua erat: & valles, quas iam tot milia hominū habitant, latibula erant ferarum. A N , Ut modo unum e montibus Turcicū, alectum Scoticum nominabas, ita ne & reliquis sua sunt nomina?

B R A . Maxime, quem è transierit conspicuus, quiq; in longum, sine interiesta valle, meridiem quasi versus protenditur, à Turcis, vedi xi, appellant: qui vero præ ceteris omnibus in altum erigitur, ob id Turrifexum nominant. Huic, qui subest, medius, ut est, vocatur: quem autem ultimum et eodem latere videtis, Solaris, quod ad iolem orientem spectat, dicitur: atque hi omnes vias lateris mones, respectu vallis, orientem versus sibi sunt. Alterius vero, quem primùm cernitis ipsi à Nicolao quadam, proximo à cuneo, nomen dederunt. Tertius ordine est Carbonarius. Quartus, in quo nunc stamus, à Scoto nomen accepit: cum sequitur, qui à sacerdotibus dictus, in superiorē & inferiorem dividitur. A N. Vnde hæc nomina montibus? Fuerunt ne hic Turcz? B R A . Absit ut Turca in mediā quasi magnæ Germaniæ regionem penetret, quo Romanus, qui toti fere orienti & occidenti imperabat, tot cruentis bellis peruenire non potuit. Sed sic vulgaris metallicorum nominat, ut unum ab altero distinguere possit. Pergamus hinc, vix enim medium montis superauimus. N A S . Præcedas. Sequimur. A N. Niamum felunamus. B R A . Credo te ducem factum quod tam tardè progrediaris. A N . Quid ita vero? B R A . Quia super quidam, cuius nomen,

B iii. 10

ne quempiam lardere velle videar, taceo, an-
tequam dicesceret, & in summa adhuc egita-
te esset, quoctidie his aut ter nihil questus, hunc
monte ascendere solebat, ut vero melior fortu-
na aspirare coepit, mox de difficultate anhi li-
tus conqueritur, & aurā aie esse graue, se vltra
in valle cōmorari non posse. A N. Quid nar-
ras? ita ne diuitiae mutant mores? B E A. Quid
alijs contingat nescio, sic certe istum vidimus
mutari. N A B. Vulgi quidē mores hoc modo
mutari solent, optimorum autē virorū mini-
me: quorum animus rebus secundis nō effe-
tur: aduersis non dejectur, sed semper idem
est & manet. A N. Ac satis serenus & gratus
est in valle, hoc anni tempore, qualis verū in
autumno & hyeme sit ignoro. B E A. Solebat
quidē his potissimum temporibus, quaz modō
dixisti, esse nebulae tantæ & tam crassæ ut val-
lē totam obegerent, & aspectū etiā solis in-
terdum nobis adimerent, & iure quispiam tu
dicere potuisset nos, non aliter ac Cimmerios
in tenebris versari: nunc verū tū syluis pre-
cis, tū multis cuniculis, per quos riuiuli aqua-
rū effluunt, in modis actis, cessant nebulae, ut
poterū moneibus aridioribus factis & aural. be-
riori reddita: atque ita etiā vallis nostra cali-
gine vlera, nec circumfunditur nec occultatur.
Sed de his satis, iam enim propè venam, quam
videre vultis, summa. Vena etiā, quā nunc gra-
diuntur, subest, quæ Scilla per trānsversum dille-
cat.

cat. N A E. Habet ne ipsa nomen? B B A. Habet.
Heteres erga nominant. N A E. Vnde? B B A.
Ab inuentore. N A E. Quid audio? venis & pu-
teis, ut olim apud Hispanos, ab inuentoribus
nomina induuntur? Si enim recte memini Plini
scriptum reliquit. Mirum adhuc per Hispani-
as ab Hannibale olim inchoatos puto dura-
re, sua ab inuentoribus nomina habentes, ex
quis Bebelo appellatur. B B A. Nonnullus ab
alijs rebus, prout inuentori placuit, proxime
enim fodine sunt, quarum alia Cæsar Ger-
manicus nominatur alia alius aureus,
alia virtus. Vides terminum hunc? N A E. Lapi-
dē video terrę infixum. B B A. Recte. Bacch
vocatur hæc dimensio. N A E. Quid Bacchus
agit in his montibus, vbi viri crecent pruna
sylvestria? B B A. Est, ut dicas, sed hic inueniu-
tur ioc & tanta massæ argētē, ut si cui fortu-
na bene velit, ipsi vina, vel e Creta viq; allata,
defutura non sint. Siuum autem nomen fodin
ne dede Bartholomæus Bacchus, vir omnis
antiquitatis & eruditioñis amantisissimus, no-
sti hominem? N A E. Novi. Abstemium, nō Bac-
chum dici oportebat: nam paulum vini bibit,
B B A. At partes in hac ipsa fodina nonnullis
donauit, qui hilares esse solent, ē quibus vnum
tibi nominando Eobanum Hellum poctarum
omnium, quos haec tenus Germania habuit,
in elegia, mea sententia, facile principem.
N A E. In eodem genere carminis ipsum non
lögē

87. GEOR. AGRICOLA.

longè sequitur Iacobus Mycillus, iuuenis
optimo ingenio & flagranti studio. Sed
Eudoxus dignus profecto esset fortuna Sui-
ceri. q̄ vel em Heterespigiam venam argen-
ti tam feracem esse, q̄ Stella est. B B A. Est
sanè, nam & ipsa in monte Turcico, vbi aliud
nomen habet, ingentes thesauros effudit,
neque exiguos in pede hiuus montis: sed hoc
in loco nec profundi fatis tunc putes, nec cu-
niculi huc peruennerunt, quam ob rem hic
euā aliquid nos efficere posse speram⁹. N A E.
Si spe quicq̄ efficieretur, equidem vna cū Eo-
bano sperarem, tam amo virum, cum quo
mibi olim Erphurdi magna familiaritas in-
tercessit. B B A. Sperandum omnino est, si
quidem præter spem nostris interdum nihil
est, putes ad centum vsq; orgyas effossis, &
quemadmodum recte dictum est. Spes alit a-
gricolam, ita eadem sola persæpe metallicū
ad intima terræ viscera & Plutonis regna du-
cit. A N. Ego spem precio nō enio. B B R.
Quid ita? A N. Quia multum in fodiinas sum-
pnum facere oportet, quod si iam spes fetelle-
rit, merito me deridendum pueram, qui que
certa erant, in incerta impenderim, & temere
me fortunæ commiserim. B B R. Niuea ista
tua prouidentia obstabit, quo minus unquam,
vel bonus metallicus, vel dues, quo peripate-
tico aspirare liceret, has. Atq; hac certe rōne,
neque agricola sereret, quia timenda sit cala-
mitas.

mitas: neq; mercator nauigaret, quia naufragiū pertimescēdū : neq; quisq; in militiā ire, quia incertus sit belli exitus: sed bene sperant omnes & feliciter sēpius pcedit, nemo vero animo qui abiecto & timido fuit, vñquā rē fecit, aut etiā faciet. Sed de hē tam ad sinistrā & ad puteū, cui Cōstantinus nomen est, accedamus. N A E. Quod tu modi puteum, Viterbius specum appellat. N E R. Ita est, atq; cū eo Germanicū nostrū conuenire videtur, voce deducta à verbo, quod licet vtrīq; nationi diuersum sit, idē tamē significat. Est autem Cōstantinus dimēsiō quinta venē Stellæ. N A E. Auspicatū sane & imperatoriū nomē puteus hic habet: largietur, ut decet imperatore, regia prorsus munera. B E R. Speramus, & nup corporat, atq; uno & altero die quinquaginta pondo argēti effodiēbatur, interea nihil vidim⁹, desydeam⁹ in eo constantiā. A N. Quid ali vero nō sperandū vobis esset. Sperate cū, iterū argentū eruetur, tū forte cōstatiōr erit. B E R. Tūc etiā vbi res cū noīe cōcordabit, vērē Cōstantin⁹ appellabitur, atq; adeo si abūde argēti larg.atur, magn⁹. N A E. Quid hic video? B E R. Machini ludes tractoriā q̄ dū iuuenes robusti circuagūt, & siculis, quicqd mōris deculsū est, extrahūt. N A E. Labor nō exigū esse videatur. B E R. Oim maxim⁹: à sumo mane vñq; ad uesterā carris, id quod extraxerit, euehēcte, ad eūdē laborē, tāq; Siliyph⁹ ad saxū, redeūt. N A E

Ancon.

Ancor noster si in duos menses machinā vol-
ueret, non in Crafforum familia, vt nunc,
censetur, sed Macer futurus esset. A n. In-
mīcis ista precanda, sive malis Stoicis, qui fu-
am tolerantia prædicant, haudquaq; Peripa-
teticis aut Epicureis, quibus ornatior & deli-
cator uita placet. B R. Hoc loci nihil iam
egregii videbitis, eamus ad eiusdem vēnē pu-
teos, argenti feraces. N A R. Quam picturam,
occidentē versūs in tabula, foribus casā curi-
dam prætixa, conspicior? hominis bifrontis
imago ne est? B R. Ianus est. N A R. Ianus?
B R. Ille ipse, quem antiquitas iecirco, quē-
scens, bifrontem finxit, quod, & præterita li-
uerit, & futura præwiderit. N A R. Quid pū-
teus ene nomine appellatur? B R. Sic no-
men ipsi dedit Bacchus noster. N A R. Illē ne
deos eligit, quorum in tutela fodinas suas ele-
vult? B R. Quin potius altera appellatione,
nempe Bacchi, ad nomen suum, vt ante quoq;
dixi, alludit. Hac metallicos quoddā monet,
vt, quemadmodū Ianus olim erat, ita & ipsi
sine prouidi, ne omnibus pecunijs exhaustis,
in extrema tandem egestate viuant. N A R. Ia-
nus, qui bifrons est, minime fallit, vt nec ipse
falli potest, B R. Quid futurum sit forte Ia-
nus prouidere, aut Lynceus, qui omnium a-
cuitatim vidisse traditur, cernere potuisse:
Nos, quibus tanta prouidencia & acumen
vita, negata sunt, nescimus. Speram' tamen
indicia

indicijs quibusdā adducti. A. Quid alī? sūt
ne vobis indicia? B B R. Maxime. A N. Sunt
sane, vt dicis, at incerta prorsus & dubia sūt
necessitatis. Qui enim scire potestis, quādā
ea ipsa firma erunt? aut si diu erunt firmā,
argentū certē subesse? multi quietem nullo
modo id fieri posse videtur: que enim actis
humani ingenii aut tanta est? aut esse possit?
vt in intima terrae penetreret, atq; quid ibi rebus
diutū sit inspiciat? Certe si quid fodiendō effi-
citis, illud ipsū vos laboris instance & bona
fortuna potius, q̄ arte aliqua efficere credo'.
B B R. Siue arte, que, ve quidē ego sentio, hic
non omnino nulla est: sive fortuna, vt tu sis,
quippiam atsequamur, non referre posso: id
modo atsequatur, quod tam vehementer o-
peramus, ob quod tot molestias & erūnas per-
ferre solem⁹, curus deniq; gratia & dies & no-
tes tantopere laboramus. N A E. Ne nunc in
hunc latū disputationis campum in greditim,
vbi maiorem vacationem habebimus, de his
nobis differendū erit, & quidē accurati⁹. Cer-
tē de hac vena per transuersum Stellā fecer.
B B R. Ita est. N A E. Quo nomine appella-
tur? B B R. Triadis. A N. Aufpicato sūt, per-
narus enim numerus iniciū, medium & fi-
nem, quibus omnia transfiguntur, concinnet
N A E. Quis omnium perfectissimus est,
non erit vena sine argento. B B R. Satis hu-
beres fructus in monte, cui à Turcis nomen
esse

esse diximus, dedit, nec multo minores in radice huius montis: quid vero in hac veluti planicie datura sit tempus, quod omnia reuelat, ostendet. N. A. E. Nouam figuram domus conspicor. Pyramus aliqua mihi esse videtur. A. M. hi vero ad exemplum etiam Panthei Romani facta. s. a. Perhelle, siquidem in ea Plutus habet, omnium deorum potestissimum. A. Edificium enim hoc super pateum, qui tantas diuinias cum multis, qui egestate olim valde oppressi erant, cum Suicero largitur, exstructum est. N. A. E. Quid Pharus tandem respexit egeos? Chremvius ne aliquis, illum ad Aesculapium duxit, ut ipsi vitius restituueretur? s. a. Minime. Sed metallici, qui nautum & diu intra terram quid se addere solent, cum queruntur: cum vero invenient fuerit, sub diu procrabunt: quod ubi sit, maxima vndeque, horum multitudine eius visendi gratia accurrunt, aeq; ipsorum magna cum iustitia & ingenti plaustru ex cipiunt. N. A. E. Non minori credo, quam Venerabilis names, mercibus oneratas, cum eas vel ex Berryo, vel Alexandria redire ex aletissima terrae proficiant. s. a. Ducunt vero ipsum non ad Aesculapium, sed ad officinas metallicas, ut suam lucrum & nitorem recipiant: quam ob rem eos beare solent. N. A. E. Leto hec fuisse, his possumus, quibus ea felicitas contingit. Sed cur ab alijs fodinariam casu hanc differt? s. a. Ineleges, tingrediatur. N. A. E. Deam immortalē quātam

tam machinam video, est ne pro expugnandis
vrbibus, vt olim aries & testudo parata? n s a.
Pro expugnanda vena hinc, que argento a-
bundat, fabricatam video, est autem de ipsa
tractoria. n a b. Quid agitur hic equi? s s a.
Circunducunt eas. n a b. Magna facilitate.
quam vellem nunc Stratonis Lampis cendi li-
brum. quem de machinis metallicis scripsit,
extare. s s a. Vellem & ego plurimum, de
machinis enim, quibus pondera levantur, pre-
ter Vitruvii quadam, seru? auct. superesse scio.
n a b. In Stratone credere possumus & timili-
um descripcionem artificiosam inveniri posse.
s s a. Fores invenirentur, multe tamen ma-
chinæ, si quid ogo festio, à nostris hominibus
inveniret sunt, que veteres illes non parum ar-
tificio vincunt, aut malum ab eis diffe-
runt. n a b. De re quam ignoro non con-
tenderim tecum. n s a. Evidem quod
de machinis apud Gr. & auctores fu-
it, à Vitruvio transcripsi. puto: quod
si iam nostra cum illis coferes, tum
quid inter sic iudicare poseris. Puteorum
cerne profunditas, necessitate quadam no-
stris adegit, vt tot & tanta instrumen-
ta tractoria excogitarem. Sunt autem lon-
gæ maiora & artificiosiora profunde ad-
modum in ipsis puteis, cum Gaii, que
patria mea est, cum præfertim Snobergi,
vbi pecus fodines, ex quo tanti thesauri,

nostra

nolstra ferè memoria, effossi sunt, ducentarum
femorū orgyarū altitudine est: quare ciuscumodi
machina opus fuit. n. a. s. Quam puto rū pro-
funditatē narrat atq; etiam restante adbas in-
feri. a. a. Ims Cottbergi puto sunt plusq;
quingenerū orgyarū altitudine. n. a. s. Et nō
dū autē Platonis expugnarunt metallici? n. a.
Profecto li vera est opiniō Pythagor eorum,
qui terrā non in medio, vt centrū statuunt, sed
circulū, qui circa mediū volvitur, iam dudum
ille ipse in tanta puccori profunditatem perfos-
sus, iter metallicis ad eos, qui aduersi nobis sta-
re dicuntur, aperniſſet. n. a. s. Xenophantes, Co-
lophonus, de Empedocles qui immensam &
infiniā certe profunditatē decrease rūne, hoc
argumento, tanquam sensuī iudicio, nraj ad-
uersarios suos fortissime appugnassere. Sed mui-
tū fortē aqua babera tā aki puto. n. a. s. Qui-
dam planē sunt aridiā tantā profunditatis:
quidā adeo multā aqua concinente, vt Thales
Mileitus hinc certe aqua, vt ligna solene, in-
natur, probare posse. n. a. s. Fortassis in his
vel ad Seyga, vel ad Cocitum, vel ad aliquem
alium auctorū summiā à vestris perueniū est.
n. a. s. Ve ut iocantur genū certe dimonū in
fudicis nosmullis verari competrū est: quorū
quidā nihil damni metallicis infirme, sed in
putris yagastur, ac laboribus, cibis nihil agane,
le exercere videntur: sunt cauando venam,
nunc ingredendo in fūlos, id pao. effossi est,
nunc

nunc machinam versando tractoriam, nunc
irritando operarios, idq; potissimum factum,
in his specubus: c quibus multum argenti effo-
ditur, vel magna eius inveniendi spes est. Alii
vero noxi; admodum sunt, vt ille qui ante ali-
quot annos Annebergi in fodina, cui nomena
Corona Rosacea, tantopere infestabat metal-
litos, ut duodecim, que res multis nota est,
necarit, ac ea de re fodina, quantumvis argen-
to dues esset, reliqua fuit. A m. Eius generis
de monum, quod in metallis esse solet, inter
reliqua, se x enim numerat, Psellus mentionem
fecit, atq; id ipsum, ni fallor, ceteris petus,
ut quod crassiori materi amictum sit, esset
dicit. s s r. Sunt inter eos nonnulli, ut dixi,
ita praui, ut metallici eos non fecerit ac peste
quandam praescientiam auerseretur, & fugi-
ant alii contra maiores, quos frequenter ad-
esse, & laborem eorum superius audiri non mo-
do non agebant & dolent, sed etiam exo-
peant & pro bono omnino ducunt. Sed contra-
mus demones, tot & tantis machinis opus
fuit, ut aqua & id quod effossum esset, oxtra-
heretur. n a z. Digna profecto essent hac,
& eiusmodi alia instrumenta, ut posteritate fra-
derentur. s s r. Dignas plane, & arbitror
breui futurum. n a z. Magnus situlus hic est.
s s r. Eum minores octo via explere queunt:
hac itaq; machina, die uno tantum montis de-
cussi extrahitur, quarecum altera octo integris
C i diebus

diebus. a n. Funis quoq; du&tarius cuius ru-
denter & quadratus est. n a e. Videamus ea quæ
extra facta sunt. a e a. Melius extra casam in
tumulo e fodio egisto, à vobis videri poterunt:
Primo namq; argenti materiam conspiciem⁹:
narravit enim mihi præties fodina & mox cum
alter fitulus extrahetur, quedam: nesse que
multum argenti contineant. n a e. Non mu-
hi duplicet. a n. Nec muhi. a e a. Statim fi-
et: si quidem puceus non multum profundus
est, non enim vlera sexaginta orgyias, quod si
ad centum et modo quo cœpit argencum fu-
derit, regi e proflas diuiri; effodiatur. n a e.
Dies posteri quid fieri, indicabunt. a e a. Ve-
nde certe extensio, exitus, fibre, magnū quadā
pollicentur, ied fitulus iam extractus est, & al-
uei quādam in eum impositi à prælide & fu-
siō extra hantur, ut eos in dormiculum quod hic
proximum est, ferant: quam ob rem sequamur. n a e.
Probè dicas, ciuiusmodi enim ma-
teria videnda grata, tecum ascendimus.
a e a. Ingredimini. n a e. Quoē fitulos &
alios v. deo. a e a. In his omnibus argenti
materia est, atq; hic primum vides Galenam
sua plumbaginem. n a e. Est ne hæc plum-
bago, quam plinius μολύβδανη̄ etiam
vocat. a e a. Ita tenuio. Hunc tamen tene-
tus illo modo adhæreo, vt si quis claris & e-
videntibus argumentis alter se reni habere p-
bauerit, non inveni me ab ea auelli finam.

n a e

N A R. Probè dicas, & eo animo maximè quēq; esse oportet, qui in quauis re verum inuenire sine pertinacia & contentione velit. Sed obsecro, dic nobis quid' inducij perhui Galenam id esse putas' B E R. Que nunc mihi homini metallico succurrunt, ea dicam, neq; dubito quin à philosophis & medicis longè & plura, & accurata magis dici possint, modo tantum odi sibi sumant, ut in hanc rem animos parum intendant: nam multa consideratione opus ipsis non est. Galena itaq; vena cum solius plumbi, tum communis argenti & plumbi vocatur: id quod aperte ex verbis Plini, quæ ita habent, colligitur. Loquitur aut de terra in qua inest argentum. Excoqui non potest nisi cum plumbo nigro, aut cum vena plumbi. Galenam vocant, quæ iuxta argentei venas plerumq; reperitur. Libro vero sequenti ita scribit. Est & ~~modis~~ ^{modis} alibi quam alibi Galenam vocavimus, plumbi & argenti vena communis. N A R. Satis clare ex his verbis Plini Galenam venam esse vel plumbi cātum, vel plumbi & argentei simul intelligitur. B E R. Nam constat plumbum, de nigro loquor, ex hac una materia, quam cernitis & alio quodam genere non perinde ita forcando huius metalli, excoqui posse: modo solum quale ferè est Villacense, modo variè mixta argento, ita ut eiusmodi plumbi talentum nūc libram argenti nūc medium: interdum etiā

Cij . . . minus

minus continet. Aliud præterea genus Galena est, huic, quod iam vobis ostendi, colore nihil diuisimile, sed protus sterile, & ita subtile, ut totum violentia ignis consumatur, ac per fumum evaporet. Hæc prima mea cõiectura est, quod si quis ex alijs quibusdam quam ex his ipsis, de quibus modi dixi, plumbum nigrum ex quo unquam aut vidit, aut audiuit dicat & minime graviter fieri rem in dubium vocari. N. A. Non coniectura est, meo arbitratu, sed argumentum satis firmum, si tu, qui tot regiones peragasti, ex nullo alio genere plumbum nigrum confici vidisti. B. E. A. Equidem non vidi, quid alij viderint, nescio. Altera coniectura leuis admodum est, fateor. Galena, siue Hispanicum, siue alterius generis vocabulum sit, nihil moror: nam nostrum non esse hinc perspicuū puto, quod serius metalla fodi corporis in Germania constet: id certè nostri inveni, eandem rem similiter, ultimis tantum modis literis mutatis, appellarent. A. N. Hæc cõiectura suavi, satis firma esse nō videtur, priori vero iuncta, eam non parū confirmat. N. A. B. Marcell^o Virgilius, qui post Hermolaū Barbarū Venetū & Ioanne Ruellū Sucionēsem, viros doctissimos, Diocoridē interpretandum sibi sumpsit: utriusq; lingue, mea sententia, non fuit imperit, sed in haru rerū cognitio penè rodis. Is mihi temp̄ visus est, errare: cū scribit, in annotationib; suis, se credere Galenam à Galicia

Galecia Hispanie dicta. a n. Quid ita? n a s. Quia Plinius hac parte mihi gravissimus au-
tor, negat in Galecia plumbum nigrū, quod ex Galena conflatur, fieri: ait enim, Non sit in Galecia nigrum, cum vicina Cantabria ni-
gro tantum abundet. a n. At idem candidum,
tam in Galecia, quam Lusitania gigni scribit.
s e r. Verum id ipsum non ex Galena, sed la-
pillis nigris, quod ipse etiam indicat, confici-
tur. a n. Diccedamus à Marcello qui metal-
la, nusquam se vidisse commemorat. s e r.
Re&ē, nam per multis erroribus, qui ex duc-
sis proferri possent, nunc supercedendum est.
Tertiam autem, si placet, conjecturam audi-
te. a n. Maxime. s e r. Colore plumbi, ut
videtis est, atq; ob id Græcis μολύβδον —
Latinis plumbaginem dictam arbitror, nisi
quis iecireo potius, quod ipsum etiam pro-
me facit, sic dictam velit, quod ex ea plumbū
fiat. Hæc itaque sunt, quæ pro plumbagine di-
cere volumus, & possumus: quæ si vobis vi-
denter vera, aut ad verum quam proximè ac-
cedere, habeo quod volo, fin minus, non la-
bro: quin etiam vos adhortor, ut contra hæc
dicatis. n a s. Herè mihi persuaseris, unus
tantum restat scrupulus, qui me urget. s e r.
Quis tandem ille est? videbo, in tibi eximi pos-
sit. n a s. Dioscorides Molybdænam suam
soſilem, quæ ad Sebastiam & Corryum in-
ueniebatur, flauam esse scribit & splendentē,

at quam tu nunc nobis monstras, splēder q uide
dem, sed plūbea est, haud quaq̄ flava. n n a.
Possem equidem respondere, me de Plini Galena,
quam ipse Molybdēnam vocari scribit,
dixisse, & sic nihil proslus mea opinio labefactata esset: sed quia adhuc penderes animi,
dicam quę egn sentio: tibi deinde vel conten-
tire vel dissentire liberum erit. A Dioscoride
Galena hęc, quę plumbi colore est, si quid
ego iudico lapis ~~plumbi~~ ^{galena} quod plumbi
specie sit appellatur: atque is à Molybdēna
natura ipsius Dioscoridis magis colore, quam
materia differt. n a. Quid ita de lapide
plumbario iudicas? forte quod plumbi specie
sit: ac enim quę specie & colore non differunt,
non statim eiusdem etiam materiarē sunt: nō
ne gemmas hodie ex vitro, nativis illis tam si-
miles quidam fingunt, ut persępe improvidis
imponantur: quas tamen lima & ignis peritis nō
gemmas, sed vitra esse coargunt. n p a. Ve-
ra dicas & profecto mulae alia sunt, quę per-
sępe specie fallunt. Sed lapide in plumbarium
materiam plumbi in se continere, ex ipso Dio-
scoride perspicuum esse potest, qui easdem
vires ipsum habere scribit, quas habet tum
plumbum locum, tum recrementum plumbi,
& eandem, quam posterius, præparacionem.
n a. Memini. Sed audi Ancon, credebam
nos sermonem habituros cum metallico quo-
dam, ac cum philosopho & medico, ut vi-
deo

deo, disputamus. B R R. Ego merito rideor,
qui me non intra septa mea, quod modestus
erat, contineo, sed in istos vestros campos
admodum latos, & mihi plane incognitos e-
gredior: ubi quid facilius est, q̄ aberrare? Vé-
strum igitur erit, me reducere in viam. N A R.
Minime rideris, neq; hactenus, meo iudicio,
erras, perge igitur. B R R. Quod latini venam,
Graeci modo terram, modo lapidem, ve su-
dio, appellant: atq; ita mihi lapis plumbarius
dictus esse videtur, ut vena plumbaria dici so-
let. N A R. Venam, quemadmodum intelligo,
materiam dicas, ex qua metalla excoquuntur.
B R R. Recte accipis. N A R. Aeris itaq; ve-
nam Galenus Iberum nobis reliquit vel ter-
ram, vel lapidem nominare. Sic tu quoq; la-
pidem plumbarium, materiam ex qua plom-
bum sit, dictum putas. B R R. Rem tenes. PHU-
NIUS PRÆTEREA, qui Diocoridem ferme latitudi-
fecisse dicitur, Galeng, quam etiam molybd-
enam vocat, appellatione contentus, nufq; la-
pidis plumbarij meminit: quinetiam vester
Galenus, ut mihi ruper quidam reculit, scri-
bit se vna cum multis alijs natinam molybden-
am lapidis specie, quē admodū Cadmiā in mō-
ribus & riuis Cypri, proiectam vidisse in via,
qua à Pergamo ad officias metallicas ducet:
nec scorsim lapidis plumbarij nētione facie, tē-
tē quia & ipse p̄ eiādē habuit, quia nō mate-
ria, sūc colore solū differtur. N A R. Et dicit.

3. Postremò Galenus in lib . qui de cōpositiōe medicamentorū per genera inscribitur, eo loco quo quid inter emplastra ex lithargyro & molybdēna p̄parata intersit, scribit , inter cetera, ut mihi ante paucos dies quidā ē Gr̄co interpretabatur , ait ē serula & lithargyro alba, ē molybdēna subfuscā, & quaz cineraceo colore sint, cōfici: id quod experientia ita esse superdiduci, accepta nostra Galena, non flava illa, sed plumbea , aqua & oleo, ὁρμητος Graci, puto, appellant, atq; ex eis emplastrō p̄parato. Sed ē molybdēna etiā, quaz opera fornacū sit, metallicam Plini^m nominat, eiusdē quasi coloris emplastrum fieri cōperi: hoc tamen interest, quod metallica igne liquefit dum in emplastrū coquitur, natiua vero ut Cadmia lapides & harenq etiam, non liquefiunt, & si in palucrem tenuissimum fuerit redacta . n a s . Quid igitur, Dioscoridi visum est, qui scribit eā oleo incōcta & cinoris colore fieri. n a s . Rest ē sensit, nā eū colorē cū oleo tantum coquitur, affumicit. Sed Plinius hac parte, cū Dioscoridis verba latine reddit, memoria mihi lapidis esse videatur. Dioscorides enim facticiam, ipse natiuā vbi oleo cogitur, iocinoris colore referre scribit. n a s . Ide mihi videtur, nec mirū est in tanta rerū omniū congerie. n a s . Cā dīdū indicat. n a s . Multa nunc dixisti Bermāne, in quibus tibi affectiar necesse est, & quia sic esse apud Galenū & alios scīt, & quia nihil mihi

mihi

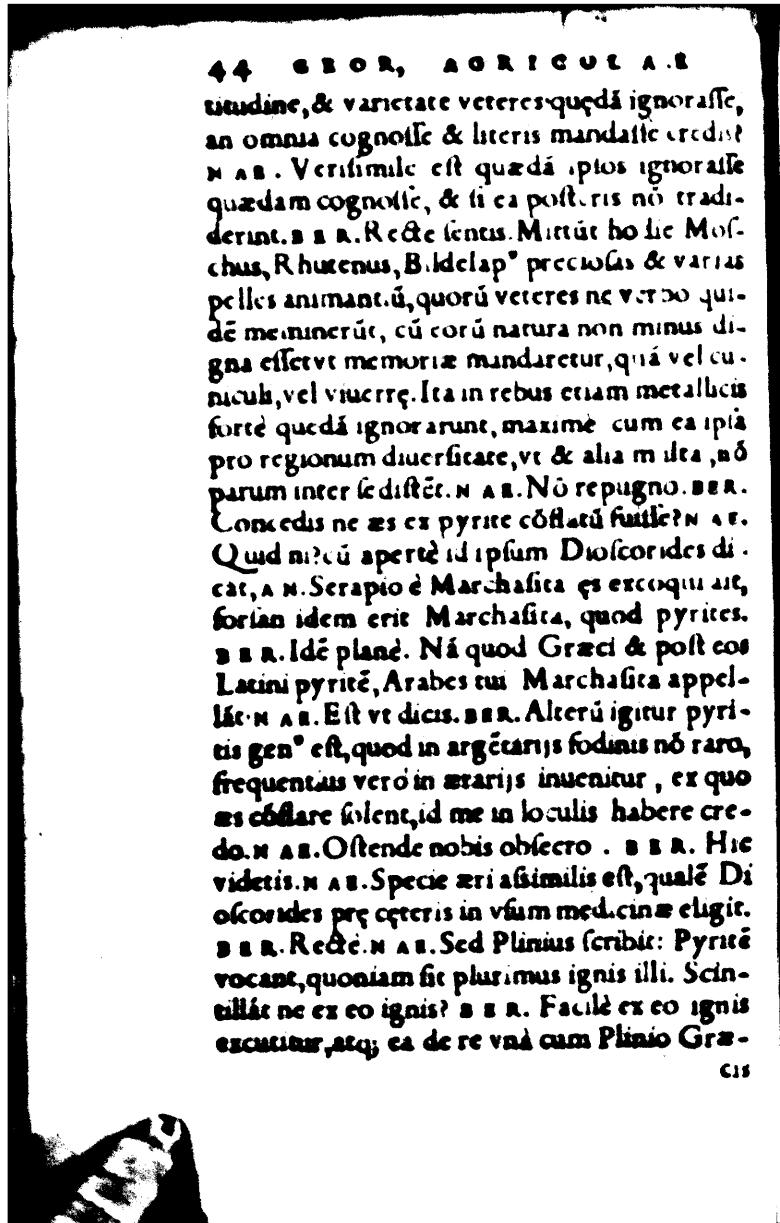
mihi ita occurrit quod obuciā. nōdū tamē ex-
plasti quae esset fossilis illa flaua, & plenē
Dioscoridis Molybdēna. n. a. Singulareque-
dā memoria tibi est, multa enim modo à me
nō ob aliud dicta sunt, quām ut te lōgi⁹ ab eo
quod quæcchas abducere, & ne, si quid de re
nō fatis cognita dicerē, in sc̄opulē aliquē, quod
valde timo, impingerē. n. a. locaris. discque-
so si quid habes. n. a. Extra locū nihil certi
habeo, sed quia ita vis, dicā quæ mihi videtur.
n. a. Dicas modo. n. a. Galenā quæ plumbi
colore, est, dixi à fossili illa Dioscoridis magis
colore quām materia diffieret. Ita consentaneū
est, eisdē materiæ differentes colores esse poli-
sc, diuer si enim vapores, è terre visceribus en-
lati, vñā & candē rē diuersis coloribus tungunt,
& nos vidimus non vnius coloris Galenā. Nā
etsi frequentissimè plumbi quasi coloris res-
plendentis sit inuenitur tamē interdū nigra,
interdū cerulea; interdū etiā incoloris colore
infecta, quas omnes postquam cultello scinde-
re tentabis, non aliud quā Galenā esse certo,
tameū harū rerū omnino ruditis non sis, cognos-
ces. Quid igitur mirū flauā etiā inueniri? an
calidus præteritum regionibus? quoniam apud nos
non raro flaudine quadā obducta est, quæ &
ipsa plumbum in se continet. n. a. Hanc cre-
diderim Dioscoridis esse Molybdēna. n. a. a.
Fortè est. Flauum quoq; id, quo cōspersam es-
se Galenā solere ita dixi, scorsim reperitur in
venis

venis satis copiosum, nonnūquā ita calore ter-
ra cōcēperatū, ut quū primū asperges metal-
licū quiddā in se continere dicas. Splēder enī,
maximē si scindatur. N A E. Et tu adhuc dubitas
hanc Dioscoridis esse? N R R. Ego nihil teme-
re affirmare volo, vos per ocū diligentius in-
quirite. Sed audias rogo. N A E. Audio. B R R.
Si Ancon ita, ut tu cōcepisti, me oppugnauerit,
ego protectio laicus & defensus, abiecto cly-
peo, ē prælio aufugiam. A N. Ne timeas. N A E.
Ridiculē, quasi verō verba eū sā in fugā ver-
tere possunt, quē olim fragor armorū nō ter-
runt. Quare si quid velis Ancon interrogā.
A N. Nihil est quod interrogē, nā ego Arabes
arbitor Molibdenā ignorasse, vel eandē Li-
thargyro putasse. Siquidem Serapio qui in ea
gente ceteris omnibus, qui de materia medica
scripsierunt, diligentior fuit, nihil seorsum de
ipsa, ut de alijs solet scribit. Sed cum de plum-
bo agit, confritetur eius addi, Dioscoridē simi-
tatus, solū dicit: nec alijs locus quisquam, in
quo eius mētū fiat, nunc m̄ hi succurrat. B R R.
Neque metallicæ meminerunt. A N. Nō quod
ego scīa, nisi forte in aliquius emplastri descri-
ptione eius meminissent. Sed cognoscis ne i-
pam? B R R. Opinor. A N. Si nobis eam quoq;
indicares, quasi postlimino quoddā iure à no-
bis in usum medicinę revocaretur. N A E. Ve-
teres ipsa magis, quā fossilī vñsi fuisse videntur.
B R R. Probē dicis, sed hic indicari non potest.

In

In officiis verò, in quibꝫ metalla excoquuntur, cōmodè à vobis videbūtur. A N. Perge igitur ad reliqua. B R R. Pergā, en vobis pyriten. N A R. Pyrites ut de quo multa in Græcorū libris scripta sunt, apud vos est? B R R. Openor. Si tamen fatis probabilibus indicis hoc nōmē rei quā ostēdo, afferere vobis non videbor me, ut pro vestra eruditio[n]e liberē reprehendatis volo. N A R. Nunc Ancor intelligis quantū timet. Iubet ut ipiū refhēdam & faciem, si modo verē possim. Cauendū enī nobis maximē ne quid incōfideratē vna statuentes à vero lōgi aberrēm. A N. Berg mones. Nā qui salium pro vero periuadere conatur, plurimis multū obesse, sibi ipse parū omnino aut nihil prodesset poterit. Qua de causa si quid contra te Bermannē dicturi sumus, ne succenseas nobis rōgo. B R R. Nisi experientia, id cōlo pyritē, quod dico constabit, ipse meā tentētiā dannabo, tantū abest ut his qui à me dissentient, succēdām. N A R. Ille igitur pyrites est? B R R. Argentarius est. N A R. Argenteo quāt̄ colore est. B R R. Argētū quoq; ex eo excoqui potest? N A R. Quid audio? Argentū continet pyrites? Plinius quidē argenteo colore pyriten quēdā esse dicit, sed ex eo argentū excoqui posse, neque ipse, neq; veterū quisquā, quod ego scia, memoriz tradidit. Quocirca vide, ut tua sub sistere possint. B R R. Subsistēt spēto. Prīmū hoc mēdi responde, in tanta rerū omniū multitudine

ueridime, & varietate veteres quædā ignorasse,
an omnia cognoscere & literis mandante credunt
n a s . Verisimile est quædā ipsos ignorasse
quædam cognoscere, & si ea post. ris nō tradi-
derint. s a a . Re & te lentes. Mittit ho lie Mos-
chus, Rhuxenus, B. Idelap^o preciōsas & varias
pelles animant. u, quorū veteres ne v t dō qui-
dē me inuenirūt, cū corū natura non minus di-
gna esset memoriae mandaretur, quā vel cu-
niculū, vel viuerr̄. Ita in rebus etiam metallicis
forē quædā ignorarunt, maximē cum ea ipia
pro regionum diversitate, vt & alia m dea, nō
parum inter se distent. n a s . Nō repugno. b e a .
Concedis ne es ex pyrite collatū fuillet. n a s .
Quid nū cū aperte id ipsum Dioscorides di-
cat, a n . Serapio ē Marchalita & excoqui ait,
fortior idem erit Marchalita, quod pyrites.
s a a . Idē planē. Nā quod Græci & post eos
Lacini pyritē, Arabes tui Marchalita appelle-
nt. n a s . Est ve dicis. b e a . Alterū igitur pyri-
tes gen^o est, quod in argētarijs fodinis nō raro,
frequentius vero in zetarijs inuenitur, ex quo
es collare solent, id me in loculis habere cre-
do. n a s . Ostende nobis obsecro . b e a . Hie
videris. n a s . Specie zeri assimilis est, qualē Di-
oscorides pr̄ceteris in vsum med. cinē eligit.
s a a . Re & te. n a s . Sed Plinius scribit: Pyritē
vocare, quoniam sic plus imus ignis illi. Scin-
tillat ne ex eo ignis? s a a . Facile ex eo ignis
excusatur, seq; ea de re vna cum Plinio Gra-
cis

cis ita dictum puto, quamvis ex inde nomen
habere videri possit, quod igneus color per-
sepe ipsi sit. N A R. Posset, sed ab auctoribus
dilectionum non est, praesertim si res
ipsa ab eorum sententia non dissentiat, sed
eam etiam confirmet. B A R. Bene iudicat.
N A R. Perge. B A R. Secundum hoc genus,
est aureo tere colore, unde cum primo, ut
idem Plinius scribit quadam & in Cypro
reperi, & in metallis quae sunt circa As-
carmaniam volvunt. N A R. Memini. Sed
ipse mihi videtur pyrite, quae similitudi-
ne aries esse dicit, coloribus distinguere, ut
vnus argenteo, alter aureo sit. A R. Me-
lius me meministi, & bene sicut dicit, ex vitro
que enim res conflat. N A R. Nonne paulo an-
te dixisti ex argentei coloris pyrite, argenteu-
siter? B A R. Dixi, & ita est. N A R. Argentum
igitur & res in se continet? B A R. Modo solum
argentum, modo solum res, modo argenteum & res
similis, modo sterile omnino est, ut nullum me-
tallum ex eo confici possit. Sic de altero ge-
nere, quod aureo colore esse dicit, iudicabis.
Verum praeceps duo aliud genus est aureo pro-
fus co ore, quo quartum de quo nunc dicturi
sumus, non raro conspicuum esse solet. N A R.
Dic nobis de quarto genere. B A R. Colore
Galenus simile est, ut non immixto quisquam
dubitare posset, utri adiudicandum, pyrite ne an
Galenus: nostri eo quo reliquos pyritas no-

mune

mine appellant. N A E. Quod est illud?
B R. Kilum. N A E. Neq; Ciræcum neq;
Latinum est. B R. Noltrum est non aliunde
sumptuum. Sed fortè nec pyrites, nec Galena
est, sed suum quoddam genus habet. Nam
pyrites colorē non habet neq; duritiam. Ga-
leng autem colorē ferē est, sed materia pro-
fus differt. Conficitur vero ex eo aurum & ar-
gentum, atq; eius magna copia Reichenstei-
ni, quod est in Silesia, vnde mihi nuper allat-
um est, effoditur, multo etiam maior Rauris-
si: sed hoc argenti plus, auri parum. illud aurū
solum, aut non multum ferē argēti simul con-
tinet. Est quantum genus colorē cineraceo,
quod ipsum quoq; Reichensteini tubule ad-
modum inuenitur, ac proximo generi ex eo
aurum excoqui posse admiscerur. Hoc idem
Aldenbergi in eadem Silesia reperitur, paulo
duersum, atq; ex eo aurum & argentum con-
flatur, quod genus nostri etiam Kilum appellant.
N A E. Cum descendenteris, hæc nobis indi-
cabis. B R. Fier. Demū illud aduciendū, py-
rites tam aurei quam argentei coloris sepe
in metallis argétaris, s̄pius in propria vena
reperi, peritus, vt & ante dixi, sterilem.
N A E. Qus igitur vñs iphus est? B R. Si
multus inuenitur in lapidis quoddam genus
confatur, cuius vñs in argento excoquen-
do non exiguis est. Sed idem pyrites non
raro in ruis reperi, quem plerique
Chimi-

Chymistarum non sine multorum risu colligunt, cum tè sit sterilis. N. A. Plinius præteram dicit, aliud genus pyritis indica-re videtur: Pyritarum etiamnum aliqui ge-nus unum faciunt, plurimum habens ignis, quos viuos appellamus, & pôderosi-simi sunt. Hi exploratoribus castrorum maximè nec-es-sarij, qui clavo, vel altero lapide percusi, scintillas edunt, quæ excepè sulphuratis, aut fungis aridis vel folijs, di&to celerius i-gnem trahunt. B. B. R. Videtur, sed ex ple-riq; quos nûc dixi, ignis excutitur & ponde-roli sunt, nec maru inter eos aliquando repe-tiri, qui ponderosissimi sint, & ad igne excuti-endu maximè idonei, non tamen omnino ne-go aliud genus præter ea, quæ ego nunc recé-sui, à Plinio significari, quod forte olim in-ueniemus. Ut autem è duobus primis pyri-tarum generibus, si sint densi, crassi, & compacti, ignis facile excutitur ita si rari, subei-les & in minimas quali partes dissoluti fuerint, quales per se inueniuntur, ne scintillâ quidē edunt: quæadmodù nec tria postrema genera, quod ne que ipsa satis solida sint. N. A. Eo-rum unum aurei proflus coloris, alterum Ga-lenze simile, tertium cineraceum dixisti.

B. B. R. Rotissime. A. N. Quis igitur e-ligendus in usum medicinae? N. A. Ex Dio-scordis sententia, qui xris specie est, si-ue ut Plinus reddidit similitudine, quique percussum

percussus facile scintillas adie. Alterius generis talis est, si recte accepi. B R. Mihi vero & primum genus similitudinem quandam eris, si solidum sit, habere videtur, & si colore non nihil differat. Excutitur autem ex ipso quoq. ignis: quare meo iudicio non rejiciendum. N A F. Videntur etiam mihi nunc, cum Xaladus dicit Diabolides, speciem eris & formam potius, quam colorem significare. Quia de causa disoluti illi, quia eam non bene seruant, nec scintillas edunt, negligendi. Solidi vero istius generis etiam accipiendi. Sed equidem in his quae dixisti tibi assentior, quam ob rem, nisi Ancon quicquam dicere velit, ad alia trascendū puto. A N. Difficile mihi est a vobis dissentire, & me unum daobus opponere, cum in proverbio sit, Ne Hercules quidem contra duos. Et protectio nisi Bermansus iam ante nos etiam adhortatus esset, ut liberet ab eo dissentiremus, omnino mihi tacendū putarem. Sed quia de his rebus disputare veriq. vestrum molestum non est, dic mihi Bermanne, nōnne paulo ante cōsensimus: pyriten ab Arabibus appellari Marchasitā? B R. Ita est. A N. Si igitur ex pyrite tota metallia, quae tu dicas, excoquuntur, quid Albertus, qui de metallis omnium diligenterissime scripsisse fertur, sensit? qui omnis generis metalli pyriten, siue ut ipse appellat, Marchasitam: in igne per fumum exhalare scribit

bis? dicemus ne tantum virum ignorasse? qui
& Germanus fuit, & metalla diligenter inui-
sue. n a r. Sepe miratus sum, quomodo Albert-
e, qui, ut reportib⁹ illis, vir doct⁹ fuit, in eā op̹i-
nione inciderit, ut negaret metalla ē Marcha-
sica cōfari. Pyrites sine dubio Arabib⁹ Mar-
chaisita est: nā omnia quæ apud Gr̹cos de py-
rite scribuntur, Arabes sub Marchaisita no-
mīne in suam lingua transtulerunt. Iam ē
Pyrite q̹ excoqui aperissimè Dioscorides
scribit, & Serapio Arabs, quod tu nobis ante
in memoriam redigebas, in Marchaisita re-pe-
tit, & nos id ipsum videamus cum in plenisq;
alijs officiis metallicis, sūm Cuperbergi in
Silesia, vbi ex eodē Chalcanthum etiam con-
ficitur. Quod si albertus obseruasset, vel Se-
rapionem legisset, nunquam in eum errore
incidisset. A n. Credo. Auicena certè, qui
Galeni copiosissimos libros in compendium
quoddam suis Arabibus redigere conatus est,
recum sentit, Marchaisitam auri, argenti, æris,
& ferri esse tradens. n a r. Itāne Arabs ille
sentit? A n. Ita pland. n a r. Plura ergo de py-
rite q̹ Plinius, nouit. n a s. Plura etiam quām
Gr̹ci ipsi, absit verbo inuidia. n a r. Huius
igitur sententiam si Albertus noster aduertis-
set, aut tam diligenter metalla, apud quæ se
versatum fuisse scribit, insperisset, quām facile
Chymistis aures accommodauit, nunquam
lapſus fuisset. n . Et mihi videtur errasse Al-
bertus

D i bertus

bertus. B E R. At idem istis non videbitur. A N.
Quibus? N A E. Non intelligis philosophos
& medicos nostros notat. B E R. Non oes, sed bar-
baros, & inter hos malignos tantum. Nam bo-
nos viros quibus per iniuriam temporis doctio-
res fieri non licuit, irridescipne impium es-
se iudico: doctos, etiam insanum. A N. Multa
pyritarum genera modo recentiasti, de ferri
tamen pyrite nihil a te dictum est, cuius menu-
nit Auicenna: reperitur ne ipse in fodinis no-
stris ferrarijs? B E R. Reperitur ferreo pro-
fus colore massa autem quasi ferrea esse appa-
ret. Sed hic indicari non potest. A N.
Vbique fodine ferrarie sunt, quam ob rem
facile ipsi inquiemus. B E R. Non in omni-
bus reperiens ipsum. A N. Perraro ergo in-
uenitur? B E R. Non ita frequenter ut reli-
qui. Sed est praeterea aliud genus ferrei qua-
si interdum coloris, Cobaltum nostrum vocant,
non multum differens a pyrite, quod alio lo-
co vobis indicabitur. Vesti vero officij esse
censeo de viribus & natura Molybdæ &
pyritis nunc dicere, ut nostris sermonibus
non solum metallica, sed etiam medica tracte-
mus, utique pars parti referatis. N A E. Iniquum
esse arbitror tibi quicquam negare, quod te no-
bris tam facilem exhibuisti. Sed vereor Ber-
mannine ne verissime actum agere dicamur,
qui post Dioscoridem & Galenum, quorum
ut erque iam etiam Latinè legitur, aliquid de
medica-

medicamentorum viribus dicere , nisi quid nou dicamus , videri velimus . Idem de vniuersis que in medicina tractantur iudico .

Nam si Oribasius ~~in rebus orientalibus~~ inter alias duobus & septuaginta libris absolut , quasque rursum septem in ~~litteris~~ redigit , non multa e scriptis veterum medicorum Ruphi Mnesithei , Aneyli , Soriani , & aliorum qui perierunt colligesset , & ea solum que essent apud Dioscoridem & Galenum scriberet , non nisi magno quodam tempore legeretur . Verum sit huius labor utilis , sit Pauli Aeginetae , qui amplissima illius volumina & ipse in compendium quoddam ingenue fatetur coegerit : Actum certe & Psel lum quibus idem studium fuit , non sine summa molestia legimus in his locis in quibus nobis eadem pene ad verbum e dictis autoribus recitant . Mitto hic Alexandrum , Aretium , Aquarium , Moschionem , & reliquos .
At forte in ipsis nonnulla sunt a veteribus non scripta . N A F . Sunt pauca quedam , atque ob ea ipsa tolerantur . Iam ad Anconis nostri Arabes , quibus idem animus , qui iunioribus Graecis fuit , veniamus . Quos si cogitas Arabibus scriptisse , laudabis viros , qui nationem suam doctissimis Graecorum inuentis carere noluerunt : si in epice in latinam linguam versos legi , dolebis nos consecuti riulos , & rerum fontes non

D ij videre .

videre. Deinde molestum erit eadem toties tibi occiri postremo barbariei multum indignaberis. Ralis enim, sentiet me cum, qui verunquam legit, ipsis Arabibus id est, quod Graecis Orphobus cuius ita studiosus fuit, ut utramque illius inscriptionem suis etiā libris indiderit. Aurecenna alter quasi Paulus est, quamvis eo longe & copiosior sit & plura tractet. Serapio Doscrides qua parte simplices medicinas explicat. Reliquos confuso nunc prætereo. **A N.** Non strorum labor alio etiam nomine, præterquam quod suis scripserunt, commendandus est. **B E A.** Quod **A N.** Quod medicinā multum auxerūt. **N A F.** Quām multū? **N A E.** Eoru opera & industria in viuum medicinę venerūt Muicus, Ambra, Camphora, Cariophyllum, Cassia fistula, Myrabolani Tamarindi, Sennae, nux Indica, nux vomica, Zedoaria & quedam alia, quibus hodie frequenter & non infelicitate ut mur. Nonnulla etiam exæctus quām Graeci tractarunt. **N A E.** Ea omnia tanta sunt, ut ipsa non magnus liber caperet. **Quæ,** ut quis colligat, è re eorum qui medicinæ studia coniectantur, esse puto: **Quod tu Ancon facile facere posses,** qui in Arabum libris diligenter versatus es, & latina præterea calles. **A N.** Ego vero non sum cupidus istiusmodi laudis, quæ multo maximus calumnias querenda est. **B E A.** Colligas non veritas: sed ut amicis communices. **A N.** Considerabo quid faciendum sit. **N A E.** Ad latinos transeo,

transeo, inter quos Cornelius Celsus Hippocratem fere transtulit. Plinius autem Dioscoridem, quamvis ipse dicit, mulauerit, & Colenucius fortiter negat. Eumoribus autem Nicolaus Moreninus idē conatus est efficere, quod apud Græcos Oribasius, apud Arabes Rasis. Hunc immensa scriptorum turba consequitur, quorum pars infinitis questionibus dialecticis, medicinam nobis valde implicatam & obscuram reddidit. Pars quomodo ipsa exercenda sit barbare & inepte tradidit, in quibus quod molestissimum est, eadem lexcenties repetita inuenies. Post quā omnes qui se putant de medicina aliquid dicere vel scribere, nisi quid nodi afferat, nōt ne ineptus erit & molestus? A n. Ita est, sed equidem vellem aliquem esse, qui rem medicam optima quāque ē quibusque excepundo, latinis litteris illustraret, ne semper nobis Græcę lingue ignari s, in illis versandum esset, qui mihi cum arti ipsi percipiente, tum latino sermoni multum officere videntur. Longe autem magis ē re studiorū esset te Næuum hæc ipsa facere, quām me ex Arabibus quedam colligere. N a b. Tantam eruditioinem mihi non esse video, quae ad hanc rem pro dignitate tractandam sufficiat. Sunt opinio & spes iuuenes, qui hoc præstare poterunt, inter quos primas tribuerim Ioāni Clementi Anglo, quem nescias, an Græcia an Latium rectius sibi vindicet, ita est virtutis lingue

D iii &

& medicinæ peritus, prudens præterea & integer. Secundas Petro Brissoto Gallo, qui quanum in medicina posset nuper vnicō illo libello, quo tractat vtrius vena brachij in pleuride incidenda sit, declarauit, quamvis hoc idem Matthæus Curtius acerrimi viri iudicij, et Galeni studiosissimus ante multos annos Papiaz, & ab hinc quinquennio Patauij fecerit. Sunt alij multi iuuenes medicinæ studiosi, & Græce ac Latine docti partim nobis vniū partim sola nominis fama cogniti, quos omnes nunc recensere nimis longum esset, nec dubito inter eos vnum aliquem futurum, qui præclarum illud opus & utile aggrediatur. Si vero maturioris ætatis viros, qui hoc faciant, velis, sunt in Gallia Copus Bafiliensis, & Ioannes Ruellius, alter Galeni, alter Dioscoridis interpretatione nobilis. In Italia Ioannes Manardus, qui doctissimas epistolas in hac arte nuper edidit, & alia quædam nondum edita scripsit. Et Baptista Opizo, cuius viri prudentiam & vitæ integratatem, an insignem vtriusque lingue eruditionem, ac summam in medendo felicitatem magis admireris dubites. Magni nominis vel nunc est apud Venetus, maximi futurus, si se à morbis corandis quantum posset, non abstraheret, vt bona studia promoueat. Nam huius potissimum opera, & Anglorum quorundam maxima Galenopars in chartis impressa legitur. Leonicenus autem

autem & Linacer, qui ante paucos annos obi-
erunt, nisi studia medicinæ interpretando Ga-
lenum iuuare maluerint, utique illud idem es-
tienti non tam facultas quam voluntas desu-
le videtur. A N. Utinā id ipsum aliquando tie-
ret, tum enim paucis latius contēti, medicinā
sic disceremus, ut cā augere studio plura quo-
tidie inueniendi, nō corrumperet inceptis que-
stionibus, quod nunc fere sit, annueremur. Si
vero aliquē Grecorū scripta delectari et, ut nō
possunt non delectare, is si Grēce sciret, ipsos
in sua lingua. si ne sciret, optimas qualisq; trāsla-
tiones legeret. Quod si Arabes etiam place-
rent, remitteremus ipsum vel in Arabia. B R.
Tunc mihi quoque medicorū decreta percur-
rere liberet, nunc vero quoties in istos incido,
toties mihi nauicam mouent, nec ultra perge-
re possum. Verum tu interea nobis summatis
vires cum molybdēnæ, tum pyritis explicas.
Nam quo sepius eadem aut audieris, aut lege-
ris, modo in tempore & latine dicantur, eo fir-
mis hærebunt in memoria. N A F. Quia ita
vis dicam, sed paucissimis, multis enim neque
debet, neque libet. Molybdēna itaque vires
Lythargyro, quod media temperationis est,
similes, ut Galenus scribit habet. Ab ipso ta-
men parum ad frigidum inclinat neque vias
abstergendi vires habet, quinetiam densarum
magis partium est. Quod si ex eo emplastrū
adicō oleo & aqua consercis, multo en-

56 O S O R I A G R I C O L A B

veilus, quām si acceperis in id Lythargyrum,
his p̄tērū qui molli sunt carne, quales iūc
pueri, mulieres, viri etiam candida admodū
cute, quorum plures in frigidis regionibus in-
veniuntur. Prohibemus igitur iam dicto em-
plastro, ne quid inflammatis & ulceratis par-
ticulis influat, aut si quid influxerit, id ipsum
in loca quae in circuitu sunt reprimimus. Hęc
de molybdēna nunc sufficiant, s a a. De py-
rite quid habes? N a n. Ipse insignem dige-
rendi vim habere traditur, quam ob rem eius
generis emplastris, quae discurtiendi facultatem
habent, veliter suscitetur. Quomodo vero p̄c
parandus sit, antequām in emplastrum iniici-
atur tam Galenus q̄. Dioscorides diligentissi-
me scripserunt: quos si legeris, mea nō multū,
quod ad vires harū rerū pertinet, desiderabis.
S a a. Ancon, quid Arabes de his scribūt, dices
A n. De molybdēna apud Arabes quod & ante
dixi, nihil esse scio. De pyrite autem eadē ferē,
quę Gręci scribunt. Magicum tamen quiddam
adjiciunt, quod si audire vobis collibitum fue-
rit, dicam. S a a. Dicas rogo. A n. Infans qui
collo appensum pyriten gestat, lemures & la-
mias non cumer, sed tu mundo perge ad reliqua.
S a a. Sedete primam. A n. Fiat. S a a. Argēti
rūdis genera apud nos multa sunt, nec ea o-
mnia veteribus forē cognita, quorum alterū
ab auro colore potissimum discerni potest.
N a s. Quid argenteum rūde appellast apud
fabros

fabros argentarios, aut certe monetales, argen-
tum iuxta Varrorem nondum flatum li-
gnatumq; ita diceretur. B R R. Scio, sed per-
mitte mihi, ut nunc sic nominem, id quod ar-
gentum quidem est, sed colore adhuc differt.
Et ad hoc, ut argenti colorem, qui albicans,
ut nostis, est, acquirat, excoctione indigeret.
N A E. Nos haec nouitas minime offendit, &
facile tibi permittimus, ut posthac sic loqua-
ris. Vide modo ut alii id tibi permittantur. B R R.
Nominent ipsis ut veline, modò inter nos de re
ipsa constet. Argenti igitur rudit gener, co-
lores distinguunt: puniceus, lumbicus, niger,
purpureus, cineraceus, rufus. Atq; hic primo
licet vobis cernere puniceum. N A E. Apparet
carbunculi aliquod genus esse. B R R. Omni-
no, nisi quod colorem in oculos, ut carbuncu-
lus, non vibrat. Inuenitur autem id ipsum varijs
modis: Modo enim ex nigrore quadam quasi
relucet, modo laxi aliquod genus eius veluti
scintillæ quedam amplectuntur, modo solidæ
ipsius massæ ad laxa adhærescunt. Est vero id
interdum simplex, interdum altera sui partæ, que
prominet in mucrone m quasi turbinatum, al-
tera materiam aliquam, quam vena sanguini cō-
tinet complectens: atque ita iam quadratum
in modum tessere esse solet: iam sexangulum
ut Adamas: frequenter plures & inæquales an-
gulos, ut Iris aliquando habet. Præterea idem
admiranda quadam pulchritudine cœruleo
cōspersum

Galenam planè refert. A N. Imd Galena ipsa est. B R. Non est. A N. Mihi quidem ita videatur. B R. Simile admodum est fateor, non tamen idem. Age canes lupis interdum similes sunt. A N. Rectè. B R. Nunquid etiam eodem dicimus? A N. Minime. B R. Napic etiam rapis similes. A N. Sunt quidem oblongis & gracilibus. B R. At quis eadem esse diceret? A N. Nemo opinor, nisi imperitus aliquis medicus. Nam hortulani & rustici ipsis primo statim aspectu discernunt. B R. Ita nec hoc genus argentei quia simile sit colore idem cum plumbagine esse rectè dicere possumus. N A R. Est ut dicas non enim si quid cui simile est, idem planè esse necesse est. A N. Qui igitur distinguitur à plumbagine? B R. Suas quasdam notas habet, que interdum per difficulter, inveniuntur tamen, sed profecto non nisi à vido in harum rerum cognitione valde exercitato. A N. Notas igitur quibus alterum ab altero se distinguunt dicas rogo. B R. Dic ut colore multum inter se, quemadmodum vides, conveniunt, ita reliquis omnibus quā maxime differunt. Galena friabilis est, & cūlro incisa dissilit. Hoc argentei genus non ita teri potest, & cūlro scinditur perinde ac plumbum, atque dentibus comprehensum in massam cedit, quod Galena continere non solet. A N. Bene distinguis, nunc plane diversum quoddam à Galena esse cognoscō.

obspersum obspicere licet, videturque mihi natura ipsa tantis operibus perficiendis quasi defessa, iucundissimus picturæ floribus se recreans. Atque haud scio an ars summo etiam contumam pulchritudinem assequi possit. Hic autem aliqua eius genera videtur, alia alijs locis videnda erunt. N. A. Cognoverunt ne hoc argenti genus veteres? B. R. Nō quod ego scio, nisi Theophrastus de lapidibus eius mentionem fecisse videri possit, cum de his loqueritur qui aurum & argentum in se continent, e fodinis metallicis effossa, his ipsis verbis: Gemma alia est colore prunis a. m. Quan- tum hinc decedit dum excoquitur? B. R. Parum admodum, ut etiam plumbei coloris syn- cero & solido. Apparent enim vapores calidi & siccii, simul è terra profunditate expirantes, eos halitus è quibus argentum constitutum, hoc modo varijs coloribus pro sua varietate tinxisse. A. N. Tecum, ni fallor, sentiret Aristoteles, sed est ne aliquis eius usus, præterquam quodd argentum ex eo excoquitur? B. R. In picturis. Siquidem nobilis color ex eo obficitur, minio quod veteribus tantopere celebratur, non inferior, sandaracæ vero etiam superior. N. A. R. Haberet forte & in medicinis locum? B. R. Quis negaret cum nemo adhuc expertus sit? Sed ad alterum genus transeo, quod plumbico colore esse duci, quodque hic videtur. N. A. R.

Galenam

gnosco. B E R. Inuenitur & hoc varia ratione:
Interdum enim massæ miræ magnitudinis in
canalibus venarum, tanquam in nido quodam
reperiuntur: Interdum ut gemmæ ex arbori-
bus pullulascent, ita ipsum admiranda rotundi-
tate ad saxa adhærescit, & in ipsis continetur:
Præterea in modum virgularum excrescit, ac
varias quasdam figuras menterit. Vidi mus a-
pud Bartholomœum Bacchum è fodina, cui
Constantino nomen esse ante diximus, effo-
sum, quod plane referebat ligonem & malle-
um, quæ instrumenta metallica sunt. Crede-
res apud Fabrum argentearium ita conflata.
Sic natura lusus suos exercere videtur, nūi
quis istiusmodi fortuito fieri malit. Demum
eiusdem tenuissimæ bractæ laxi aliquod genus
amplectuntur. N A E. Hoc genus veteribus, o-
pinor, incognitum fuit. B E R. Idem ego sen-
to. Sed ut institutum ordinem persequar, ter
tium iam inspicere genus, quod nigrum est.
N A E. Quid e nigrore ita relucet? B E R. Illud
ipsum genus est, quod modo Galenam refer-
re, plumbocoque colore esse dixi. Pari ratione
punicei etiam scintillas & sua natura candicá-
tis in se continere solet. Atque quo magis his
ipsis abundat, tanto plus argenti, dum in for-
nacibus excoquitus, reddere solet. Purpureum
autem quod & ipsum argenti non parum ha-
bet, in monte Turcici fodina, cui à Schonber-
gio quodam nobili nomine inditum, conspec-
tus li-

re liceret. n a e. Ne hæc quidē Plintus cognoscit
nullæ mihi videtur. s s r. Restat dicis. Idem ta
mē cineraceū & ruffū nouit, quod his verbis
aptè indicat: Terra est alia ruffa, alia ciner -
cea. Cineraceo certo, quod hic videtis suus ho
nor est: Nam perspè argento diues est, maxi
me cum subdurum fuerit ut cultro scindi pos
sit. Si vero molle fuerit, & scinellæ argenti,
plumbi coloris ex eo resplendent, etiam tuum
abundè argentum ex eo excoquitur: quod si e
iusmodi nō adline, min⁹. Restat ruffū, quod
vel ipsum, quanted plus è prioribus argenti ge
neribus in se continet, tant⁹ argenti maior ex
eo copia he. Sed illud videre nunc non possiu
mus. n a e. Videbinus suo tempore & loco,
Plini potissimum gratia, qui non n. si è duo
bus his terrarum generibus, & Galena argen
tu m excoqui posse nouit, aut certè memoria,
si ex alijs heri nouit, non tradidit. s s r. Sen
tis idem quod ego. Sed anecquam ex hoc do
micio egrediamur, genus quoddam præte
rea vobis ostēdam, quod metallorum in nū me
ro est, sed veteribus, ut m hi videatur, incogni
tum. Bismutum nostri appellant. n a e. Plura
igitur quām hæc peruvulgata & nota sepe, tua
senecte, metallorum genera erunt. s s r. Pla
ta arbitror, nam hoc quod modo Bismutum
nostros appellare dixi, neque re&tē plumbum
candidum, neque nigrum dicere posse, sed ab
veroque distat, & tertium quiddam est. Siqui
dem,

dem ut cætera quibus ab his ipsis differt, laceram, plumbum candidum eo candidius, nigrum obscurius, ut videtis, est. N A E. Videamus quidem ipsum Galenæ etiam colore simile. B E R Ita apparet.. A N. Quimodo vero Bismutum, ita enim appellare tu videbare, à Galena discerni potest. B E R. Facile, cum idipsum manibus tractaueris, eas nigrore quodam, rufi planè solidum fuerit, inficit. Solidum vero friabile ut Galena non est, sed scinditur. Nigrius autem aliquanto est argenti rufis genere, quod plumbi ferè colore esse diximus, atque ita ab utroque seungitur. Continet verò in se non raro aliquid argenti. Quo etiam loco effunditur, argentum plerumque tubesse significat, & ob id metallici nostri testum argenti ipsum dicere consueverunt. Torere idem solent, atq; ex eius posteriori parte metallum è viliori cærulei quoddam genus non contemnendum conficiunt N A E. Possunt ne ex hoc genere metalli, ut ex utroq; plumbo vasa confici? B E R. Possunt, nem̄ aliqua plumbi portione adiecta, pocula ex eo fiunt haudquaquam ingraza. A N. Evidem ne capud Arabes, qui aliquot seculis Chymicen Græcos imitat ipse cæteris diligenter tractarunt, mentionem ullam huius metalli factam scio. Quare in paucis regionibus ipsum reperiri & mihi persuadereo. B E R. Si Chymistæ cius non meminerūt, neque inter corpora quæ apud eos sex sunt, neque

neque inter spiritus siue animos, quos & ipsos
in numerato habet maxime Graeci & Arabes
desperat apud vetustiores cum philosophos
cum medicos reperi. Sed iam vidisti argen-
ti materiam que in hoc domicilio est. N A E .
Quantum argenti ex ea excoruitur? B E R
Certo scire non possum, coniectura tamen
quadam dicam, ultra duo milia pondo. N A E .
Thesaurus est. Vesti feliciter ἐργασίαι ex-
ercent, quād indocti isti & incepit Chymistē.
A N . Nec mirum est eos nihil efficere, qui
quād longissimē à scopo, qui ab Arabibus
præscriptus est, aberrant. N A E . Neque Gre-
corum vestigia constantur, sed nugis qui-
busdam & deceptionibus iuniorum credunt,
qui artem penitus depravauerunt. N A E . Chy-
micien relinquamus, ne vestri audientes nos
rideant. Nostis enim ipsam valde irrideri &
suspectam esse. Non exiges hic à nobis ut ali-
quid de vla in medicinis, harum rerum quas
nobis indicasti, dicamus. Nam veteribus, ve
ipse nosti, incognitæ magna ex parte fuerunt.
Quamobrem surgendum nobis est, & alid eū-
dum ubi plura videre poterimus. B E R . Eam
ad primam fodinam, quæ caput harum dimen-
sionū est. N A E . Dimensionē di mēsum dicere
michi videris, id est, modū siue mēsurā fodine?
B E R . Et è sicut Cicero visum, visionē etiā di-
xit, & pleraq; alia inueniuntur, quib⁹ sic vi-
niuntur. N A E . Pimōne q̄ in tumulo circū casum
egisto

egestō sunt, conspiciemus? B R. Ea alibi videri poterunt atque etiam commodius & melius. Sed ingrediamur in praesidio huius fodinæ domicilium. A N. Mihi placet, si Nativo non dupliceat. N A E Minime. Bone deus quiam multi hic quoque aluci & scutuli sunt argenti materia referri, quod genus hoc est, quod argenti colorē habet? B Argentum est. N Quod hic agitur argento excocto? Vbi nec fabri argentarii sunt, neque officinæ, opinor, monete cudentur. B R. Excoctum non est, sed sic planèrunt in vena sua concrevit. Vidēsne hac parte monies quippiam adhuc adhærescere? N A E. Video. A N. Quidam multa videt in aliquo genere exercitati, quia rudib' & ine expertis penitus recudita esse solent. Nam non modò Nagius, sed ego etiam non aliud quidam argenteum excoctū id esse putarem, nisi tu clare, ut soles, cistendules lati, à quo abreptum est, aliquid ipsi adhædere. N A E. Bermanno, his visis, non possumus non credere, sed Plinius prorsus ignorauit argenteum, quod sine opificio fornacū suum est reperiri, id quod hæc verba satis declarant: Non nisi in puceis reperitur, nullaque spe nascitur, nullis, ut in auro, lucentibus scintillis. Terra est alia rufa, alia cineracea. Certe, si fodinas nostras inspexisset, nunquam illum hæc ipsa scripturum fuisse arbitror. B R. Quid scincillas argenti negat in venis insueniri? cum non modò tantæ & quanteas nume-

ceraltis, massis ex hoc passo effosse fuerint,
sed que plus quam duo talenta, quod permissi
ci videbant, penderent. N A B. Nunc in seculo
Plinii, vitrum aliqui diligenter & doctrinam
multa ignorasse, in rebus praesertim metalli-
cis, & ea solum que vel apud Graecos legerat,
in latinam linguam transstulisse, vel que apud
Hispanos in metallis esse sciuerat, scriptissime.
Iam apud Graecos scriptores nusquam, quod
ego scio, legitur argentum purum e fodiinis ef-
fossum, neque apud Hispanos idem fuisse ex
Plinii scriptis, satis liquet. B R. Credo. ne-
q; etiam in omnibus Germania fodiinis repe-
ritur, sed circa Bohemiam raro, ut hic in Sud-
eten montibus & olim Saebergi, ubi e fodia
que Georgius appellatur, tanta eius copia,
quanta ex alia nulla in Germania vndeum ef-
fossa fuit. Siquidem aliquando, ut accepimus,
tanta massa deiecta est, ut Albertus Saxonius
princeps, qui præ ceteris Germania principibus
bonitatem memoria cum admirabili qua-
dam belli gerendi laude, cum ducis plurimam
floruit, quoq; Georgij qui nunc rem pruden-
tissime administrat patet fuit, cu ipius vndeum
gratia in eam fodinam inscendit, corauerit
sibi cibam & potum deferri. atq; ipsa pro men-
sa cum suis vndeum ita locutus esse fertur. Fride-
ricus imperator potens & diues est, cuiusmodi
tamen mensam hodie non habet. Hac alber-
tus cum magna admiratione tanta mola co-

mokus. Me vero cum in summa quandam id
argenti quod effosum fuit, colligi Sneedbergi au-
direm, longe maior admiratio cepit. n a.e.
Inaudita multa narras, sed quod pondo haec
massa penderet? s e r. Decem paulo amplius
opinor. n a.e. Gravis est. s e r. Huius gene-
ras argenti quod su coloris est, vnicam, si dra-
choniam medium remiseris, fabri argētarij pro
argento execto emunt. Quia idcirco condo-
nari solet quia faxi à quo de cussum est, pars a-
liqua, quod modo viditis, ad ipsum ferè adhe-
rebit. Præterea scintillæ etiam argenti puri,
faxi aliquod genus amplectentes, quales hic cer-
nitis, crebro contra Plini sententiam inueni-
untur. n a.e. Evidenter nunc Germaniam ce-
teris regionibus omnibus & præstantius argē-
tum habere, & ipso magis abundare pronun-
ciare ausim. s e r. Mecum plane sentis. Atque
idem argenteū purum iam in modum virgula-
rum, iam capillorum excrescit. Sic nonnun-
quam globum quandam, è minimis bivis qua
si filio conneXum, candidissimum iuvenies, in-
terdum tububrum. Demum hoc genus argen-
ti admirando nature artificio alicuius interdū
instrumenti, aut arboris figuram referre vide-
tur, id quod nos non sine summa animi dele-
ctione vidi. n a.e. Nō possunt nō dele-
ctare illa naturæ opa virtutis philosophie stu-
dijs deditum, qualem te esse dudum ex his
nostris sermonibus animaduerti. Sed age vidi
nunc

nunc ut aurum purum, de quo Plinius & Strabo scripscrunt, quodque nuper quidam à Coetenebeida allatum mihi ostendit, ita & argenteum sine fornacum opificio inueniri. Cupio ex te scire an alia metalla quoque ita pfecta in suis venis reperiantur. B R R. Aes non modo in ætarijs metallis, sed argentarijs e. tiam. A N. Si bene memini Albertus sic effossum, ut cum substantia lapidis mixtum non esset se vidisse negat. B R R. At vos non negabitis. N A E. Quām vellem ipsum videre. A N. Et ego. B R R. Si vultis referamus pedem atque ad Apollinem, quæ decima huius venæ dimensione est, accedamus. N A E. Eamus, tu interea nobis dicas rogo quid paulo ante venæ extensionem & exticum, atque fibras appellabas. B R R. Volo quidem vobis dicere quid metallici ita nominare solent, sed verbis nouis ut utar necesse est, quod ista veteribus satis explicata aut non sint, aus si maximè sint, non extent. N A E. His tuo modo utaris, nihil nos offendere res enim ipsas cognoscere percupimus. B R R. Quæ liber vena par laxa montis in longum extenditur, quod venæ extensionem nostros imitans appello. Venarum igitur omnium, quantum in extensione, longè est optima quæ ab oriente in occidentem extenditur per montis declive, ita tamen ut dorsum montis versus meridiem sit, declive versus ipsius in septentrionem

nem sensim inclinet. Proxima vero bonitate est, quæ à media aliqua orientis & meridiei parte, in medium rursus occidentis & septentrionis extenditur, atque eiusmodi est huius venæ, quam Stellam vocari dizi. Reliquæ autem quæcunque plus à dictis illis recesserint, tanto minus argenti seraces esse solent. N A E. Incligo vixunque quid venæ extensionem dicas, quodque loci situs non parum ad generationem metallorum conferat: quid vero exitus ipsius venæ sit, scire etiam cupio. B R. Suuus queque vena pendens & iacens habet, utræ post hac, pace vestra, his verbis: Iacens est in quod vena velut recumbit. Pendens vero quod velut regnumen venæ sursum incundit. Venæ itaq; exitus semper ex iacente ipsius iudicandus erit. Verbi gratia: Iacens venæ versus septentrionem est, to eius venæ exitus versus sepeentrionem erit. Sed ista latè scio difficultia vobis videntur, quibus si assueti fueritis, erunt facillima. N A E. Mihi certè nulatum implicata esse apparent. Sed quas fibras dicas. B R. Dicil & hoc qd melius intelligetus, quos humani corporis sectionem perspè viduisse credo. Vt animalis corpus venas quasdam habet magnas, à quibus venulæ, perinde ac è truncu arboris rami ex crescunt, derivari solent. Sic venæ metallicæ suas etiam habent, sive venulas, sive fibras appellare velis, atque eas diuersas, Aliæ enim transversæ sunt, aliæ obliquæ

blique, alia paulatim se venis ipsis iunguntur, alia eisdem incubunt. Sed tam ad Apollinis calam peruenimus. A N. Ingrediamur. B R. Vide nunc res, quod sine excusione tale est. N A E. Vbi? B R. Accede proprius, & ad me inspicere. N A E. Virgulae studio & arte inter se implicatae videntur, certe nisi faxi pars adhuc rarer vix crederem ita à vena creptum. B R. Cernas etiam ut lamangæ eius tenuissimæ faxi genus quoddam amplectuntur. N A E. Video eadem ratione qua auri & argenti. A N. Valeat Albertus isto etiam loco. B R. Sic quoque argentum viuum suu coloris sine excusione inuenies, aliquando intra metalla in lacubus, in quos è fibris destillatur. Aliquando in gramine simul cum vaporibus è terra elatum, quod Plinius cognovisse uidetur cum scribit: Est & lapis in ijs venis, cuius vomica liquoris æterni, argentum viuum appellatur. Solet idem id quod natura sua vi & sponte produxit, argentum viuum, quod ars è munio hinc vena minij confecit: hydrargyrum nominare. N A E. Noui atq; ob id à Leoniceno viro dotissimo iure reprehenditur. Nam tam nativum quam factitium Græci ὑδραιγόποιοι, latini argentum viuum appellant. B R. Tu audes ista loqui? non times Collenucum? N A E. Neque is aulus fuit hac parte Plinium, quem in multis alijs accerrime conatus est, detindere. Sed profecto nobis omnibus Collenu-

k uj us

us aliquis timendus est, qui consensimus Pliniū multa in metallis ignorasse. B R R. Pugnet aliquis quantum velit, veritas ipsa, quæ potior Plinio est, nos defendet. Sed ferri quoque massa puri & grana quadam parua, quod Albertus nouit reperiiri certum est. Cæterum hæc tria aurum, argenteum, &c., præterquam quod statim sua sunt, e chuerâ materia excoquuntur. Plumbum autem nigrum, quod Circei ~~μέλανη~~ op̄ vocant è sola Galena, ut candidū quod iudicem ~~καστίρης~~ è nigris lapillis paulū candore, ut Plinius ait, variatis, conflari non uimus. At pura in venis inueniri nusquam neque vidimus, neque audiimus. N A E. Quod tu modo plumbum, hodie tam docti quād modi stannum appellant. B R R. Quād latine & proprie viderint ipsi, mihi certe stannum aliud quiddam esse videtur. N A E. Tua Pliniū sententia firmare posse. B R R. Aliorum etiā qui mecum faciunt. Sed de his alijs plura dicemus. Lapilli autem nigri è quibus plumbum album conficitur insignis magnitudinis Aldenbergi & Irberesdorfi, quod non longè Nœui à patria tua situm est, reperiuntur quos te credo vidisse. N A E. Meqmini me videre. B R R. Quē admodum vero in dictis locis maximi, quos conspicere mihi licuit reperiuntur, sic alibi nonnusquam ita parui ut harena esse apparet. Sunt vero in mixtura quæ hoc modo se habere solet pyrites & sxi genus quoddam

dam arenosum simul cum lapillis nigris ita plerumque commixta sunt, ut quodque genus visu statim distinguere possis, licet interdum multum inter se confusa videntur. Quam mixturam ut lapillos nigros separant, torrent, tundunt, molunt, lauant, vrunt, atque vix tandem ex ipsis plumbeum candidum excoquunt, & certe, si quod alius, hoc metallum multa præparatione indigeret. N. A. E. Finitimodi omnia cum mihi ad patriam proxime accedere licebit, diligentius quam haec tenus considerabo. A. N. Breviter per Iberes dorsum faciam, utinam tuus aliquis mihi contingat, qui ipsa ostendere posset. B. B. R. Permulti possunt. Sed ut latine res ipse dicantur vobis considerandum erit. A. N. Eas primo qua potero diligentia inquiram, deinde cum ad te rediero de nominibus disputabimus. Ceterum quia iam dixisti aurum, argentum, eis, ferrum, præterquam quod tui coloris & pura in venis reperiantur, & diuerla materia excoqui posse, ipsam, et si hic indicare non possis, recenseras rogo. Proderit enim non parum, cum olim eorum metalla misericors, hæc ipsa ex te auduisse. B. B. R. Non aggrediar ad ea que hic non reperiuntur, ut latius vagando ne erem. Nam nostra vix mihi satis cognita & perspecta sunt. A. N. Ambo te, ne grauate in ista re meæ morem geras voluntati, noui enim hæc tibi minime es-

E. iij

se

se ignota . B R A . Si ita tibi videtur dicam aliqua . Auri puri massas , quas palacas Hispani dicunt , reperi sunt cum in fluminibus , tū in ipsis puteis Strabo & Plinius , quod vobis ignorum non est , asserunt . Euclidem scintillæ quasi ad lata quoddam genus candidissimum , quarzū nostrū vocant , adhærescit , id Coereneheidae fodiatur , quod te Nænum vidisse audio . Præterea ē pyrite quem Galen & colore aſſamalem diximus , & caneraceo , ut ante quoque audiuſus , conſtituitur cum in alijs nostræ Germanie locis , tu m maximē Reichēſteini . poſtremo terra genus est purpureuni ita vapore & halitu ſimil temperatum & affeclum , ut ſuccundum aurū ſit & facile cognosci poſlit , ex quo in camino aurū excoquitur . Sed ē Chryſocolla quoq; & Ceruleo fit . Aes aut purū reperiuntur & tenuissimę ipsi ſtamnū ſaxa , ut vidisti , ſploctū tur : fed fit ē pyrite Gairi , Cuperbergi , & in alijs locis , ē lapidus ſcissilis quodam genere Eilebii & vicinus oppadis . Præterea ē terra generibus luceis & purpureis chryſocolla & ceruleo perinde ac aurum conſtitutur . Ferri puri massæ & granula quædam , ut diui , reperiuntur . Deinde ē terra rubra ferrugine quodam infecta & nōnullis lapidū generibus conſtituitur . In eadem ferri vena nō raro Magnetem inueniunt , qui etiam non longe hinc Eidenſtoci & Suarcenbergi , que ſub editione diuina Saxonis ſunt , effoduntur . Hęc generatum

generationis dicere quoque, reliqua ab his si videbatur, quibus noctura quam multa sunt, cum materiam cōram inueniri licebit, queritur. N A B. Fiet, interea tuis contenti crassis, tu perge si quid restat nobis ostendere. B E R. Restant in te cetera argillarum variagenera, quæ colores ut hic videbatur disceruntur. Sunt enim candidæ, nigrae, luceæ, purpureæ, virides, cœruleæ, cineraceæ. N A B. Tenacitas quedam his luceis inest, & forte sic ipsis quoddam similes sint his, quibus figuli vntinuer, appellas. B E R. Rectè tenacis. N A E. Ex ipsis colores fieri posse crediderim. B E R. Possent si tam humores non essent. Sunt vero terræ genera ipsis, quod ad colores attinet non dissimilia, sed sola siccitate, è quibus colores conficiuntur: quarum quæ lucea est ὄχρις Græcis, Latinis Sil appellatur, quæ cœrulea his cœruleum, illis κυανος: quæ viridis virisque genii Chrysocolla, quæ rubea, sandaraca, quæ nigra melanteria, quæ candida diuersa nomina habet, quæ partim ex rei diuersitate, partim ex regionibus, & quibus affertur, sumplit. N A B. Reperiuntur ne ipsa in fodinis nostris? B E R. Magna ex parte nū fallor. N A B. Quoties veteres in em plastris cōcubunt Chrysocollam, Ochrā, Cœruleū, terrā Lemniā, & rubricā Sinopida. Nā & has in hoc genere connumerandas censeo. Quod si apud nos inueniretur, quātū medicinæ restituer e-

restitueretur quiuis iudicare potest. B E R. Inveniuntur aliqua meo iudicio, atque ad eum hanc venam proxime alia quedam, quam Paulinam nostri nominant diuidit, quae aliquando diu- riorem materiam habet. Qui dicit et acceda- mus ad casam dimensionis secundæ, in ipsis enim tumulo nonnulla conspiciemus. N A E. Perplacet nobis, modò tibi molestum non sit. B E R. Mihi vero molestum esset de his rebus disputatione cum medicis, vobis præfertim, quo- rum tu næui quantum ex colloquijis nostris intelligere posui Græca cum Latinis pariter coniunxisti. Ancon vero philosophorum, maximè Peripateticorum decreta, si quis ali- tenet. Atque utinam plus temporis hodie nobis daretur, contemplaremur non modò metallica ipsa, prout se oculis cognoscenda præbent, sed eorum etiam generationem di- ligenti^m consideraremus. Nam quod vos mini- mè ignorare credo, magna ex pte inter pleros que dissensio est, cū & Chymistæ aliud à philo- sophis sentiant, & inter se ipsi non parum dis- cordent. A N. Ita est, sed nuuc species & ipsas rerum formas intueri præstat, quid^m cognitis alias cum plus octo nobis erit, id ipsum maiori cura & studio inquirem^m. N A E. Bene dicas, esset enim de hac vna metallorū generatione vnu^m die disputatio. B E R. Ascēdam^m tumulum Hęc ochra est, sive magis placet Latinū, Sil. N A E. Lutæ proorsus est, & ob id Graci ip- sum

Si ita appellasse videtur B R. Hac pectoris uti possent. Sed quia facticia, quae e plumbo fit, hodie magis ipsis in usu est: aut si qui soluli videntur, malunt pannosca uti, quod certe præstare credatur, nec ita magno precio vendatur, fit ut haec neglecta raseat, nec ab aliquo terè colligatur. N A E. Diocorides Atticam genere in viu medicinæ probat. Verum quia ipsa non assertur hac nostra aut pannonica veteremur in emplastris. B R R. Quid n? Nam Vitruvius temporibus Attica quæ optima fuerat, non habebatur quod argenti fodine Athenis amplius non foderetur. N A B. Quia cum Hermolaus Barbaro Venetorum doctissimo id quod Græci ὄχηται, Latinis Sil esse putas: Sil Plinio limus est, haec vero aridior est quam ut limus dici possit. B R. Quid minimum? cum idem diversa Silis genera recessent, inter quæ erat marmorolum, censes ne ipsum quoque limum fuisse? N A B. Non videtur. B R. Nec fuit; quoniam marmor, dicit, in eo resistit amaritudini calcis. Theophrastus terræ genus esse scribit, inuenitur apud nos etiam talis, sed hic indicare vobis non possum. Et pectoribus præterea nostris quidam vel hodie nomine Græco, nostrum annexates, appellat, intelligis quid dicā. N A B. Intelligo plane. B R. Tu igitur define dubitare, & vires quibus ochra prædicta est nobis dicas. N A B. Et Galeno nihil affer-

re possum. Dioscoridis vobis nota sunt, qui ipsi visione credentes ascribat collectiones & panes disiendi. Exercentias carnium representandi, cum cerato causa explendi, & articulorum rotos communuendit. n. Ego ex Arabibus nihil dicere de ochra possum. b. e. a. Cerasus hoc est, quod una cum Chrysocolla lapidis scissili adheret. n. a. s. Harenula esse apparet. Theophrastus profecto, cui à diuina quadam via eloquentia nomen indicu tradidit, res bene cognouisse videtur, cù scribit. Cerulcum est naturum quod in se Chrysocollam continet, id quod hic prouersus cernere licet. b. e. a. Id ipsum non postremus bonitas Goldebergi, quod oppidum Silesiae à monte auri ferace nomine obtinuit, colligitur, ex quo etiam aurum fit. Facticij vero multa admodum sunt genera, & inter ea quædam valde preciosa. Quorum conficiendi rationem partim veteres nostri, partim Chymists & ipsorum sequaces invenerunt, que omnia recensere nunc nimis longum esset. Illud sapientius sum, quod vestri Casapotia sive pilulas, ut à forma appellare suletis, & facticij quoddam genere quod Chymists preparant, conficiunt. n. a. s. Ego vero etiam indignor nostris, quod ab errore noendu desistane, quem Leonicenus, qui nostra state inter medicos doctus fuit, satis declarauit. Armenia furnendum esset, quod equidem Venetij apud unum usum modo medicamentariū vidi.

vidi, qd magni estimabat. De cū purgādi vi
fuis scripsit Aetius maxime è Nechopece.
n. Ex Arabibes quidē utrique purgandi vim
affiscriperant. Nam fuit apud Meliam pilule
tam è Cœruleo, quam ex Armenio. n. a. Eto,
hoc tamen Chymistarum cœruleum in eas cō
iiciendum non esset. Sed hac de re alias diligē
tius & copiosius differemus. n. a. Tu igitur
notas Cœrulei vires dicas. n. a. Dicutiēdi vim
habet præcipuum, quantum nonnulli astrin
gat. In emplastris hoc nostro vel alio quodā
fusili viter, pectoribus vero facti; genera
omnia gelinquerem. n. a. Hecum sentio, sed
& priores intendam fusili vtuntur. n. a. Cre
do, Chrysocolla autem ipsa fuit virie. Diosco
rides primas tribuit Armeniae, secundas Ma
cedonias, tertias Cypri, verum ei his locis
hodie non aduehatur. n. a. Panaonica bona
est, quamvis & in nostris fodini, potissimum
auraria non contēnenda colligi possit. n. a.
Quæ in his inuenitur, eam Plinius cæteris
præfert. Secundum locum argentearum tertium
auraria, postremum plumbariæ affribit. n. a.
De factis, cui idem nomen Plinius & Gale
nus vester dederunt, cum Dioscorides ipsam
inter aruginas genera numeret, nihil nunc di
cendum posso, nam ea fabri auraria vtuntur.
n. a. Medici quoque ut ibidem Galenus sa
tis indicati. Sed hanc fusilis vim discutiendi &
excedendi habet, carnem etiam excrescentem
coquere

coērctet, nec tamen vehementer mordet. A N.
Arabes utranq; norunt, erosioni autem den-
tium & dolori eorum conferre scribunt. Ce-
terum præter cœruleum colorem, & viridem,
tertiū quiddam candidum, scintillarum mo-
do, ex hoc lapide relucet. B R. Est ut dicas,
seque id ipsum splendorem forte aliquis no-
stros imitatus appellaret. Metallici vero etiā
fænum argentum nominare solent. Argentum
quidem, quod colore argento ita simile sit, ut
pueros & rerum metallicarum imperitos de-
cipere possit. Fænum vero, siue à similitudine
quod eorum oculi etiam noctu radiant, siue
quod cassum quiddam & inutile hoc nomine
significare volunt. Nullus enim eius usus est,
sed vi ignis totum exhalat & fumo consumitur.
N A B. Natura certè in intimis terra recessi-
bus se oblietare quasi videtur pulcherrimus i-
stis coloribus. Nec minus ut quidem sentio,
admiranda quanta dum flores, varie colorib;
distinctos prospicit. Verum restat, ut nobis
Sandaracam & Melanctian ostendas. B R.
Plinius Sandaracam inueniri in aurarijs & ar-
genearijs metallis scribit. N A B. Memini. B R.
Dioscorides autem cinnabaris colore ipsam
esse tradit. N A B. Ne hoc quidem me latet.
B R. Iam tale quippiam & in nostris fodiinis
nō raro reperitur, atq; hic opportune id ipsū vi-
deas. N A B. Harenula videtur, sulphuris vero
virus, quod Dioscorides ei tribuit, non olet
neque

neque forte iner ea q̄ ignem passa & adusta
dicuntur, recte numerari potest, quid igitur di-
cemus? Theophrastus certe tum ipsam, tum
Auripigmentum calci similia videri scriptum
relique. A N. Arabes gypso, fossili intelligo, au-
ripigmentum ad squamas resplidentes simile
dicunt. B E A. Certe nonnihil simile est, nisi
quod gypsum eam pinguedinem non habet.
Sed quae tu Neui modo dixisti faciunt, ut i-
psic quoque hoc loco h̄c tam, neque quicquam
affirmare ausim. Sed Plinij forte Sandaraca
erit, quam reperiri in metallis aurarijs & argē-
arijs, ut diximus, scribem. N A E. Nec mirum es-
set hanc ipsum appellare Sildaracam, quan-
do idem & Vitruvius id etiam quod sic ex ce-
rusa in h̄c coniecta, ac super carbonibus
quo ad colorem rubrum duxerit cremata, San-
daracam ob similitudinem coloris nominaat.
B E A. Id ipsum Dioscorides Sandarem appel-
lari à quibusdam scribem. N A E. Sed Plinius Sam-
dicem alioce fieri vult, reporte si adulteria hoc,
quam tamen fossili præsert Vitruvius, San-
daraca torreatur aqua parte rubrica am-
mota. B E A. Nec ego hanc, quam vobis o-
ffendi, vires quas Dioscorides ipsi ascribit,
facile crediderim habere, quare ipse de sen-
tientia desistam. N A E. Itane facile cedat pa-
gnaturi tecum eramus, & quidem acriter.
B E A. Pugnetus licet, non repugnabo. A N.
Minime vero, siquidem ferocis & plusquam
inhumani

SO OZOR, AGRICULTAE.

Inveniam eft, cum qui fe ſapplez ad pedes ab
iceret de mon^o dederit, vita lancis cōfodere.
Satis nobis eft, quod argumentis nostris de
ſtacentia deductus ſi. n. a. s. Non facis Bermā
ne id quod nostri facere ſolent, qui quod ſe
mel flauerint, et si quis ipſum diſuicidē falſum
eſſe docuerit, non modo nō repudiam, ſed ſi
cure caper de famam defendant. a. n. a. At illud
nemini qui boemis vir haberi & eſſe vult, lice-
re puto. Mibi vero etiam non liber, ſi qui ma-
xime licet. n. a. s. Ex hac tua Sandaraca co-
lor fieri poſſet ſatis gratus. a. n. a. Poſſet, ſed
quia ex hoc congreſu ego ſanctius diſcedo, ſi
adefione qui Sandaracam argenteum rute pu-
nicum diſcuat, proſiles prodigare cur. n. a. s.
Qy d dicio? reperas rogo. a. n. a. Dico ut nō
vos à me diſfidetis, dea nec me affenitis hiſ qui
hęc nuper aliterare eſperunt, Sandaracā hoc
argentei radix genia eſſe, quod nos puniceum
appellauim^o, qd ex eo color quo pictores uti
poſſent, non negligendus conſideratur: quod nō
modo credi, ſed omnino dici non potest. Nul-
la enim ipſi ſimilitudo cum calce vita eſſe, cum
ſe ſolidum & pland durum, atq; alijs generibus
iisperfum ſi. n. a. s. Id genia argentei Sandar-
aca non eſſe ſocile multe perſuaderit. a. n. a. Vos
diligenter inquirete nūl Sandaraca illa Diocer-
dis in Germania inueniri poſſit, quia ſi inuen-
ta fuerit, non inuitus cedam, quin etiam iam
cedam. Modo vulgus medicorum, quod Sandar-
aca

racam geni quoddam, ut audio, esse credit,
atq; eo vbi Sandaracam scriptum inuenierit,
veitur, resipiat, & suo errori renunciet. n a s.
Veretur ne eius generis errores permallos in
medicinalis comperias. In causa vero est, quod
maxima ex parte medici nostri, bonos & do-
cetos viros semper recipio, aedē indocti aut
pernicaces sunt ut malum patrum prodere,
quām aliquid quod etiam cum detrimento in-
inolevit mutare. Tali vero famam opere laudo
modestiam, & istius animi ut semper his rogo
Nam qui rem non latit cognitam quoddam es-
se affirmare audire, si miles furiosus videatur,
qui dicunt aliquid quod probris nos sic videri
sibi. Hoc tamen insatis peiores iudices, quod
hi quām primum morbus relaxatur, & se errant
se intelligunt, & fatentur, illi ferè sic sententia
qua se semel placuit, addicunt suos, ut eam mor-
dicos etiam aperte cognoverint falsam, tene-
ante. a n. Miratus istos, & ad nostrā redea-
mus. Arabes Sandaracam cum Arsenico con-
fundunt, seque uno nomine vtrumq; censent,
solo vero colore distinguunt: nec medici solū
sed & Chymistæ. Appellant enim arsenicum
rubeum, quod vos modò Sandaracam, hecnam
quod auripigmentum. Autem aserum album
quoque habet. n a s. Ego nunquam legi fodi
le albo colore esse. Forte ad alterum facticij
genus respexit. Sunt enim duo, ut scitis, quae
Chymistæ preparant, vnum luteum, alterum

album, quæ venena præsentissima esse perhibent, ac hodie sola armeni nomine appellant. N A E. In eisdem fodiuntur in quibus Auripigmentum, Sandaracum natum Dirosorides scribit. B R R. Bene mones. Certe nuper cum ad vsum Chymicætes auripigmentum emulsiæ, inueni rubeas sive flammæas quædam glebas. N A E. Id erat deterius Auripigmenti genus, quod pallidus esse aut Sandaracæ colore, atq; ex Ponto & Cappadoccia afferri idem scribit, quodq; glandium muddo concreuisse videtur. B R R. Concedo, sed fortassis vera Sandaraca nonnumquam inter eas reperiatur. N A E. Diligenitus posthac considerabimus. Sed cognoscis ne gyplum, cuius ante mentionem fecisti. B R R. De folioli queris? N A E. Planè. Nam Plinius Theophrastum imitatus scribit: Et è terra fodiuntur ut in Cypro, summatæ tellure. Partem enim terræ & foliolorum auferunt dicit Thesophrastus. B R R. Reperiatur ipsum. Lapis etiam specularis è quo id fieri idem Plinius his verbis tradit. Omne autem opatum fieri cōpertum est è lapide speculari, squamam vitale habente. N A E. Res narras apud vos inueniri, quæ in medicinis & edificijs vñi esse possint. B R R. Reperiuntur autem in aliquot locis, atq; etiam Albia, vbi inundauerit nonnumquam ipsa secum vehic. Gypsum vulgo venditur, & suum nomen apud nos resinet. Lapideum specularēm glaciem Maris appellant, de quo

de quo Plinius his verbis diligentissime misce
scriptisse videtur: Specularis verè, quoniam
& hic lapis nomine obtinet, facilitiori multo na-
tura finditur in quamlibet tenues crustas. His-
pania hunc olim ceterior taneum dabit, nec
tota, sed intra centum milia passuum circa
Segobricam urbem. Iam & Cypros, & Cap-
padocia, & Sicilia, & nuper inuentum Aphri-
ca: post terrendos omnes tamen Hispaniae &
Cappadociae molliissimis & amplissimae ma-
gnitudinis, sed oblongis. Sunt & in Bononi-
e Italiae parte breves, maculosi, complexu si-
licis alligati, quorum tamq[ue] appareat natura
similis eis, qui in Hispania puto effodiuntur
profunda altitudine. Necnon & saxe inclusus
suh terra inuenitur, extrahiturq[ue] aut excuditur
Sed maiori parte fossilis natura absolutus seg-
menti modo, nunquam adhuc quinque pedum
longitudine amphor. Humorem hunc terræ
quidam autumnante crystalli modo glaciari, &
in lapidem concrecere manifesto appetet,
quod cum ferre decidere in puteos tales, &
medullæ ex ossibus earum in ead. m lapidis
natura post unam hyemem figurantur. In-
ueniuntur & niger aliquando, sed candido na-
tura mura, cù sit mollicia nota, perpetièdi fuisse
rigorisq[ue]. Nec senecte, si modo intima ablit,
eu hoc euā in cemētis multorū generum acci-
dat. Inueniēre & aliū vium in ramentis quoq[ue]

F 1) circum me-

circum maximum iudicis Circensibus sternendi, ut sit in commendatione candor. Hac Plinius de lapide speculari, quibus nihil potest esse clarius. n. a. Nostri eius sententia, que patet ipsum crystalli modo glaciari esse videtur, atque inde glaciem Mariæ appellasse. b. a. Reclit. Inveniunt autem apud nos submagister, qui facies lucidas non est, & candidus, qui maxime translucet. Vnde ex eo beneficiis non aliter ac e vitro conficiunt, quales Mariburgi in templo quodam vetusto cernere licet. a. n. Hoc idem scribit Albertus, loco raueni plumbi quo via tra firmatur, ligna levigata ponit dicit. b. a. Ita est. a. n. Scribit præterea magnam eius copiam in Germania se viduisse, ut plaustra inde onerari possint. Deinde in Gallia unde cū gypso inueniri ait, ut sit quasi summus quædam gypsi. b. a. Reclit Albertus. Ceterum ipsum nucis suellans & quancitate nostri cum e dysenteria laborante, conterere solent ac in vinum auferum coniunctiones epotare, atque ita multi à morte liberantur. a. n. Cognatas fortè gypso vires habet, quo Arabes cum sanguinis sputu cohibent, tum mentes fistulant, tum denique dysenteriam carane. n. a. Dioscorides quidem sanguinis profluua ipsum compescere tradit, sed potum strangulatione pimete, nec Galen^o in potio dedisse videtur, sed emplastrum ex ipso & albo ovi, polline tritici, atq; pilis leporinus coquere docet, quod sanguinem supprimat. a. e. a.

Securius

Securius igitur lapis specularis in potionibus exhibetur. Nā nem. ni hactenus ipsum nocturne moleis profuisse audiui & vidi. N A E. Experie mur olim. Sed quia minium rubet, ut Sandaraca, coloris est, inuenitur ne in sum, quemadmodum Plinius scripsit, in argenterijs metallis? B R R. In Germania in his inueniri non soio, sed suam venam habet. N A E. Cogno- tis ne ad ipsum, quod tanti precij apud Ro- manos fuit? B R R. Cognosco & credo me hic habere. N A E. Habetne venam minij, ostende eam nobis obsecro. B R R. Videte. N A E. Plinius nunc venas@minij, nunc mi- nium appellat. B R R. Lapidem etiam. At que hic, ut vides, lapidis scissilis generi ita adhaeret, ut innatum videatur. N A E. Vbi nam lapidem nominat? B R R. In his ver- bis, que ante quoque dixi. Est & lapis in ijs venis, cuius virtus liquoris æterni argentū viuum appellatur. Vitrarius autem Anthra- cem dici scribit, & bene latet, nam prunæ ve- na similis est. Quod si vobis molestum non est verba ipsius que me credo memoria tene- re dicam. N A E. Minime. B R R. Ingrediar nunc minij rationes explicare, id autem agris Ephesiorum Cilbianis primum memoratur esse inuentum, cuius & res & ratio satis ma- gnas habet admirationes. Fidetur enim gle- ba, que ἔρδης dicitur ante quam tradicio- nibus ad minium perueniat. Vena vni ferreco

magis subrufso colore, habens circa se rubritam
puluerem, cum id fodiatur, ex plagiis ferramē-
corum, crebras emitur lachrymas argenti vi-
vi, quæ à fossoribus statim colliguntur. Hæc
Vitruvius. & a. f. Multas certe res ob coloris
similitudinem ἄρδεας Græci nominarunt.
Nam minij venam, ut verba Vitruvij decla-
rant, gemmam nobilissimam, quam Plinius
inde Carbunculum, vulgus Rubinum vocat.
Terræ genus, cuius scriptores rei rusticæ me-
minerunt. Præterea quartum quidam, quod
Theophrastus his verbis expoluit. Quos au-
tem max carbones vocant in eorum numero,
quæ propter viuum foduntur, habendū, certe-
ni sunt. Exuruntur autem & ignescunt quem
admodum carbones. Sunt vero circa Liguriā,
vbi & eleærum, atque in Elide quā iter ad O-
limpia, ea quæ per montem est via quibus &
ærarij vntuntur. B. R. Non exprimit colorem?
N. A. B. Nō, ego carbonis esse crediderim. B. R.
Extinctio an ardoreis? N. A. B. Nescio, quid
ita rogas? B. R. Quia genus quoddam reperi-
tur sic terræ colore excoctum, ut aerum & le-
ue sit perinde ac carbo, qui fabri ferrarij mul-
tis iam annis per totam ferè Misniam, carbo
num loco vntuntur. N. A. B. Sento tecū & quod
Græci tam carbones quam prunas ἄρδεας
appellent, & quod dicas nostros fabros terra-
rios, ut Theophrastus ærarios ipsis veri sed quo-
nam loco foduntur? B. R. In monte quo-
dam,

dam, qui inde nomen habet, prope Zwickam
sit. N A E. Vrbemne illam ad Muldam? a R.
Eam ipsam, quam cum olim à ciuibus suis ob
crebras inundationes defecram Henricus impe
rator illius nominis tertius, vidisset, ipsam in
rurari & incensa eius apriora fieri madaue.
Sed altero anno rediens cū vrbe strictiore, q
fieri iussat cōspicceret, indignatus Saxonico
sermone, quo rechatur, in hanc tentētiā diisse
fertur Vrbē cōcidistis atq; hinc ut in quibus
dam annalibus Cīcēnibus legiunt, sic appella
ta fuit, cū antea Suanfeldia ipsi nomē esset, ad
quod iānē Erasmus Stella, qui celebris nostra
estate medicus fuit, mihi respergile videtur quā
do ipsam Cycniam appellauit. N A E. In ea cō
sulein agit Laurentius Ursulius, quē doctū
& philosopha in primis clarū Lutetiae nobis
remiserunt. a E R. Noui virū optimū. Sed ho
rū carbonū fodine cum nobis adhuc pueris ac
cenīg essent mons non aliter ac olim Aetna &
Velutinus arsūt atque flammas euomuit, ut vr
bi etiam, quē tamē ad tertium fermē lapidem a
best, timorem incuteret. A N. Audiuī ea de re.
N A E. Ego carbones saepe vidi. Nostrī etiam
ita appellant adiectio lapidis nomine, quasi di
cas Græc. e Αδέρπανος. Theophrastus vero
γάνθος dicit, & melius forte, quia ita leues
sunt ut aquæ innatāt, qd videtur terrę esse ex
coctę & rare. N. Αδώνης igitur diceretur po
tius, qm Leodieni agro foduntur latissimæ graues.

Minor vero Plinius haec, quæ tu modo retulisti, ex Theophylacto non excerpisse. N. A. E.
 Nec minus ego, sed dimicamus acrum colorem, quo lugentes uti conuenit, & ad ruborem, quo Romani triumphantes, & Achthiopes dies festos agentes vbi sunt redcamus. B. A. R. Ad idem vel hodie Achthiopes inter certa minium facit, ut mercatores narrant, experti. Turgunt enim hoc ipso faciem, vel, ut Plinius, se totos proceres. N. A. E.
 Quomodo vero minuū à Sandaraca differt? Vtrumque enim rubet. B. A. R. Hoc quod ex minio, siue iam elaborato, siue rudi, quod & Plinius nouit, conficiatur argentum viuum, quod è Sandaraca fieri non potest. Imo dicit lauatur vena minuū, ut postea teratur, quum primum humorem hauserit pars ipsius in argenteum viuum, quod ego nuper expertus siam, abut. Quod rursum sic catum & contritum redit ad viuum colorem. N. A. E. Quam ratione minii conficiendi sequeris? B. A. R. Eam quam Plinius his verbis scribit: Optimum vero supra Ephesum Cilbianis agris, harenam cocci colorem habere, hanc teri, deinde lauari fatinam, & quod subtiliter sterum lauari. Differencia in artus esse quod alii minium faciant prima locura, apud alios id esse dilucens, sequentis autem locura opimum. N. A. E. Hec minuū Ephesii quod ex harena quadam rubea primus Callias fecit, conficiendi ratio est, quam

quam Plinius & Theophrasto , ut multa alia,
transcripsit . Natum vero , sic potius appellare mihi placet , quam adulterum , quia &
Theophrastus ~~de lapidis~~ dicit , quod tu in v-
sum picturæ paras , cum Dioscorides , cum
Vitruvius præter lotorias coqui in fornace
scribunt . Plinius quoque inquit , Si in ponen-
tibus autem miniaturas iuxta ventre harena sine
argento excoquuntur , & tuū coqueres , crede-
rem purius omnino futurum . **B R A.** Non co-
xi haec & tamen opacum coloris fuit , quod
tibi nihil mirum videbitur , si aliquando quod
facile poteris , purissimumq[ue]a nostris minia-
turus metallis conspicies . Tumui certè , ne validis
in quibus coquere tur apertis , aliqua eius pars
ignis violenta auolaret ; obstructis , totum in
argentum viuum , quod hic fieri volumus , ver-
teretur . Experiari tamen olim quia veteres sic
fecisse constet . **N A E.** Lento igne coques . Sed
quo nam hico sunt miniaria metalli ? **N A E.** Nō
procul hinc Schonbachii , quod est ad Egram ,
sub ditione comitis Alberti Silesonis , quu[n]d[u]c
pos est Casparis illius clarissimi viri , cuius Ae-
neas Silvius saepè mentionem fecit , qui que
triū Imperatorū a libellis fuit . **N A E.** Sed
abud nunc mihi incidit ab autoribus prodicū .
B R A. Quid est ? **N A E.** Illigasne faciem laxis
vesicis , ne in respirando , utar Plinius verbis , ex-
sticalem puluerem trahas ? **B R A.** Huc vixque pa-
rum confici , nec vesicis vixi sum . Sed profe-
cto

Quo hanc ratio longè utilissima esset nostris qui
in aridis fodiinis laborant. Nam hi hausto pul-
vere difficultate anhelitus & tache percunt,
maxime in Pannonicis metallis, quæ nostri
etiam fodiunt, ut ibi mulierem inuenias, quæ
septem nupserit viris, quos omnes taches illa
immatura morte abstulit. A. N. Quid in causa
est, quod hodie verum minium ignoratur? cù
olim magni vius fuerit, & nunc esse posse in
pictura? s. a. Hęc potissimum quod Chym-
istæ facticium in ipsius locum substituerunt,
quod ex argento viuo & sulphure conficiunt.
Ego malum vti nativo, nam pulcherrimum il-
lum ruborem sulphuris foeditate nonnulli cor-
rumpi arbitror. Appellant vero facticiū Cinnabarim. N. a. E Gracis quidam, inter quos
est Theophrastus, etiam verum illud minium
non *λευκός* sed *κυνέος* ob coloris simili-
tudinem nominarunt. s. a. Diostrides scri-
bit falso quodlibet existimat minio eandē Cinnabarim esse. Vidisti ne veram Cinnabarim?
N. a. Vidi Venetijs duplex genus eius quod
Sanguinem draconis vocant, alterum rubens,
ut Sandaraca vel minium, erant verò glebae
quædam non perinde magne, quod verā Cinnabarim cum Leoniceno esse credo. Nam tā
pictores, quām medici ipsa videntur, quodd. in
picturis proprie sanguinem, ut Plinius ait, red-
dar, & antiodoxis medicamentisq; utilissima sit.
Præterea non minus care quam olim vendi-
tur.

Cur. Alterū atrū in orbē quasi circumactū, cō-
pressum tamē, & in globum nō affluges; quod
adulterius dubio procul est, cui indicis est nō
minus lētor. Videtur enim gumi quaē dā admix-
ta veræ Cinnabari, cuius adhuc aliquas quaē
unicas cōspicere licet, id vbiq; medicamentari
pro vera vendit ignaris. B E R M A N N U S. Scilicet quid ve-
ra illa Cinnabaris sit? N A T U R A L I S. Variae sunt sente-
tiae. Plinius dicit esse sanie draconis elisi ele-
phantorū mortiētiū pōdere, permixto veruīq;
animalis sanguine, cui Solinus assentitur. Cō-
trā, medicorum chorus fortiter reclamat, alle-
rens cōmentū esse mercatoris. Leonicenus autē
mecallicum quiddā esse censet, nec video quo
alio arguento quām quod eius mentio inter
metalla facta sit, cū ipse Diocorides quid nō
sit, dicat. Quid vero sit, tanquā non latet co-
gnitum, racciat. Arabes vero succum esse, ut tu
Ancon optimē nosti, volunt. & Scrapio quidē
Sideridis Achillae. Quod si verū esset, Di-
ocorides, qui eam herbam diligenter descri-
psit, ut Leoniceno videtur, non tacuisse. Ego
malo in re unius natalē luci nec ipse vidi, nec
aliquid certi de eo accepi, sustinere assensionē
quod Diocoridē, Galenū, & alios fecisse vi-
deo, potiusq; aliquid dicere, quod posteri, veri-
tate cōperta, merito irridēat. B E R M A N N U S. Probe facit.
Sed dicit Ancon, cui sicut et tu assentires. A N A T O M I A.
Arabū. Succū enī esse siue lachrymā arboris gu-
Rū ipse Idicare videtur, et mercator qdā, cui si la-
bet

bet credite, mihi retulit in Lybia & finitimiis regionibus arborem à se vilam satis procerā, ex qua sanguis draconis desideraret perinde atque apud Rhetos è larice resina quam medicamentarij etiam apud Italos pro Terebinthina vendunt. n a s. Verze Terebinthina parvam massam pressam magis quam altam Venetijs vidi Mastiche Chia colore similimam. Sed redeamus ad metallica . s s a . Non exigens à me, opinor, ut iam vobis dicam, quem admodum minium adulterinum, non illud dico quod Cinnabarum appellant, sed quod hodie solum minus nomen retinet, è plumbō conficiatur, & tertium genus quod sic in argentearijs & plumbarijs metallis erufo lapide quodam in venis reperto, de quo Plinius scriptus. Nam alio tempore lōge commodius dicentur. n a s . Sinamus igitur ipsa, & pergamus. Rubricane in Germania reperiuntur? s s . Fabrilis, que fols filis apud nos est, & ex ochra vita sic quod Theophrastus & Dioscorides scriplerunt. Plinius vero negligencia quadam invertit. Sed reputatur inter nativas insignis quadam, de qua aliis dicendum erit. Tu nunc si quid de Sino-pade habes, dicas. n a s . Dioscorides, ut sciens, rubricam Synopicen elegit eam que densa est, gravis, iocundoris colore, non calculosa, sibi concolor, & copiose cum diluitur se diffundēs, qualē mihi Baptista Opizo Venetijs ostendit, & deducit à Bizancio aduectam. Non autem

autem erat in pastillos redacta quemadmodum
Manardus ipsam à se visam scribit, sed glebae
quedam erant. Pastillos præterea ibidem vi-
du, ex eadem urbe portavæ coloris ferè fului,
& liceris Turcicis lignacæ, quos ob id terræ
sigillatam appellant, quia Lemnia illa terra o-
lum imagine capaz signabatur. Certè Lem-
nus insula in qua fodiebatur, non longe à Thra-
cia abest, & in eam Turca etiam imperium ob-
tinet, quare facile Bizantium portari posset.
Quod si color minus quam debet rubriceq; co-
uenire videtur, cogitamus ipsum cum terra
diluitur, ut in pastillos congruus nonnulli pos-
se mutari, deinde profundius fridi, atque ita
minus colore aduti. Turce eam vicuum pestis
remedium esse assertentes, ita magno testimoniis
ut alter alteri muneris loco ipsam donet, id
quod mihi retulit Ambrosius Fibianus ambi-
cas noster, vir sane probus & facetus, qui cù
proximo anno Bizantium nauigasset ad inqui-
rendum, Stephanus Slico à Turcis nec captus,
an in prælio occisus esset, aliquot illius pastul-
los secum attulit, qui Venetijs etiam paucis co-
gniti curæ venduntur. A N. Arabes maximam
viam pestis curandi ascribunt bolo Armeno.
N A S. Id ipsam ex sententia Galeni, qui ita
de terra Armenia scribit: In hac magna pe-
ste quis similis fuit ei quæ Thucididis tempo-
re gravata est, omnes qui hoc medicamen bi-
betunt, brevi curat i sume. Quibus autem ni-
hil

hil profuit, omnes mortui sunt, nec aliquo alio medicamine curari potuerunt. Ex quo per spicium est, quod solum his qui incurabiles erant nihil protinus. Bibitur vero cum vino tenui in aliis mixto, si sine febre fuerit homo, aut parum febriterit: cum aquoso suetum, si multum febriterit. Nec tamen pestilentes ipsae febres vehementer calent. Hec Galenus, qui colore pallidam esse tradidit. Quare nec ipsa multum hauc terrae sigillatae discutitur, nisi quod sigillum ei imprestitum tuisse aliquam legatur. Vera tandem fuerit non magni referre posso eisdem enim penè vires habere iuribuntur. **S** a **R.** Bizancij inquirendum esset an è Armenia Sinope, atque inde in Thraciam deportaretur. **N** a **E.** Turcum rabies in cauâ est, quod pauci Bizantium nauigant. **S** a **R.** Spero deus opussum maximum eam mentem in daturum duobus nobilissimis & potentissimis fratribus Carolo Imperatori, & Ferdinando regi, ut rebus cum Francisco Galliarum rege composuis omnem beli motum in Turcam vertant, quo ex Europa expulso tam facile nobis erit per Danubium in pontum delabi, atque inde quolibet nauigare, quam eques in italiam ire. **N** a **E.** Non dubito futurum, Christiani modo principes concordes siat. **S** a **R.** Principatum esset interea mercatores instigare, imo ipsis imperare, ut illas, de quibus nunc dixisti, ad nos afferrent.

afferrent. Quae et si primo magno precio vēderentur, potest tamen cum p̄lures eandem materiam aduherent, facile precium, ut fieri solet, decreueret. N. A. E. Vero non Bernanne ut principes nō ostensus & turbulentiūmis his temporib⁹ occupatores sine quām ut de huiuscmodi rebus cogitare possint. B. R. Factor, sed medici quos magno sumptu souent, quiesque sanitatis ipsorum curam in primis gerere cōfert, eos monerent. N. A. E. Ecce dico, at maiorem partem omnibus istis aut nihil præter lucrum dulce est: aut si quid præterea curant, contorta quedam sophistica negete malum, potius quām materiam syneram, qua felicitas moebis mederi possent, conquerere. Committunt vero harum rerum curam medicamentariis indocis: atque ita illorum negligencia & peruersitate, horum inertia & inscīcia sit, ut non modo haec terrarum genera vera non habeamus, sed etiam in herbis neque dictamnum, neque melilotum, neque scordium, ac pleraque alia quibus frequentissime vel cōsuevimus. Quid quod multorū, quae veteres summis, ob præstantes vires, laudab⁹ exalterunt, vt ita planè perire, ut rix per iominiū eorū recordemur? Nihil op' est alio ducentere, respiciamus ad ea solū, quæ tu nūc nobis ostendisti. Cui iam multis annis atque adeo seculis do ta fuit molybdæna? cui pyrites? quotusquisq; Chryso-

Chrysocollam cognoscet? aut ochrast? aut minium, cum tamen ipsa non raro suum in medendo habeant locum? Sed quod prius est, plerique ipsorum non solum talia non curant, sed eos etiam qui curant irridere solent; simplices esse dicentes qui student simplicibus. s n. Eane in malam crucem ista. & n. Merced. Qui enim unquam accepto luto e via, lignis in cedidis, lapidibus mollibus & harenotus aedificium firmum & stabile extruxit? eis requiritur quam optima ligna electa & suo tempore cæsa, saxa durissima, ut fundamentum & aedificium raceam. Sculti igitur nostri mihi videntur, qui ex vilissima & nullarum virium materia medicamentum aliquod efficax & conseruare posse sperant. Opus est medicinis lectionis nec minus diligenti & artificiose preparatione. s n. Vos igitur contemptis istis medicis pergitte ut consolatis, res quibus indigetis diligenter inquirere. n. a. Faciemus idq; exemplo Galeni medici omnium praestitissimi, qui nauigauit in Lemnum ut quaneum sanguinis hircini, quod Discorides heri scripsierat, terre illi misceretur, intelligeret seq; ex eo coniiceret vires. Qui in Cyprus se contulit, ut ibi metalla conspicueret. Qui denique profectus est in Cœlesyriam, quæ Palestine pars est, ut Asphaltum & quadam alia videaret. Valeant igitur isti, ut latrent quæsi veline. Sed poterit melitteriam nobis indicare. s n.

Nostram

Nostram quae eruitur è proxima fodina, cui
Aries nomen, & ipsi vicina quae Scituria ap-
pellatur. A. Eamus ergo ad eam visendam.
B. Eamus ocius, parum enim diei supe-
rest. Hæc est nostra Melanteria. N. A. Verè
ita appellas, nam nigerrima est. B. B. Ipsa
interdum argenti aliquid in se continet, tumb;
argentum rude nigrum appellari diximus.
Quæ vero fossili in Cilicia & alijs quibusdam
locis reperiuntur coloris, ut Dioscorides dicit,
Sulphurei, aquæ contactu nigrescens, apud
nos, quod sciam non est. Terra autem altera
genera sicca perraro in metallis repertu-
tur, sed suis locis effodiuntur unde & nomina
hant. Argilla vero candidæ persæpe, quæ
siccata aliquem coloris candidi usum præbere
possent. Est præterea quiddam aliud in venis
candidum medullam referens, quod nostri
idecir, medullam laxi appellasse videntur,
quod hic conspicere licet. N. A. Medulla ossis
alicuius animalis esse appetat. Nobis inepit lapi-
des oraculo Delphico, ossa matris dicti sunt,
cum medulla in ipsis, quemadmodum in ossi-
bus reperiatur. B. A. Fluida ferd est, nec sic
tenacis pinguedinis ut argilla, quamvis inter-
dum exiccata & dura inueniatur. Sed regredi-
tur, si placet, nam alia vobis indicabo. N. A.
Interea temporis dum breue hoc iter perfici-
tus, dicas rogo, reperiürne Stibium in fod-
inis metallicis B. A. In argentalijs reperi-
Gj man

non scio, sed plumbarijs Alderbergi, quod est
in Misnia, verum cum nigris lapillis, pyrite,
& liso harenoso ita commixtum ut magna
cum difficultate, smo non nisi vi ignis separe-
tur. In proprijs vero venis per magna iplius co-
pia est, cum in alijs locis cum Fichtenbergi,
in quo monte Moenus, Sala, Egra fluij orun-
tur, & Planæ oppido Bohemicæ, quod ad qua-
dragesimum lapidem hinc distat. N. A. E. Non er-
go aliunde petendum est. Præ omnibus autem
videre cupere Chalcitem qui et n. Myli quod
auri, Sory quod Melanteriz ferè colore esse
traditur, quod iplis Galenus frequentissime
in emplastris vatur, nec minus alij veteres :e-
runt vero olim in Cypro laudatissima. B. R.
In ærarijs puto metallis. N. A. E. Recd. B. R.
In argætarijs ipsa non vidi, forte & in nostris
ærarijs inservit, cum proxime in patriâ
meam rediero omni diligètia scrutabor. N. A. E.
Illiud vobis dicam. Veneatis Chalcantum Cy-
prium, reliquis enim præfertur, cmi, quod
aliqua ex parte Calcitem mutatum fuit, idq;
vel hodie domi meæ habeo, quod tibi Ber-
manno brevi mittam. Illa enim mutatione vi-
sa, facile ipsum in metallis nostris ærarijs, si
modo in his est, inservies. B. R. Facies mihi
rem gratam, sed qui scis Chalcantum in Chal-
cicæ mutari. N. A. E. Quia Galenus sic de Chal-
cante scriptum reliquit. Huius etenim medica-
meni permulta mecum à Cypro at-
tuli.

tuli eius pars exterior post viginti ferme annos Chalcitis facta fuit, cum interior adhuc Chalcantum existeret. Quapropter in hunc diem id ipsum quod ita mutatur apud me tecneo, obseruans quomodo usque ad intimum haec transmutatio singulis annis procedat, ut Chalcitidis in Myli quemadmodum dictū est.
B R. Mittas rogo, sed iam propè Gairicam venam sumus. A N. Unde haec nomen sumptie.
B R. Ab oppidanis Gairi, qui primi inueniores fuerunt, quinque partes quam plurimas in capite dimensionum huius venæ habuerunt. A N. Quid caput dimensioni appellari? B R. Qua parte primo vena detegitur, caput dimensionum nominatur. Nam ab eo, veluti ab initio quendam metallici reliquias dimensiones tamen supernas et internas metiri solent. A N. Quæ longitudem capitis est? B R. Duas & quadraginta orgyas complectitur. Dimensione vero quaque octo & viginti deducta tertia parte. Quæ capiti in grandia primi inuentoris adiecta fuisse videtur, ut hoc quasi summo reliqui metallici ad novas venas pquiredas instigaretur, atque in ferre se supermodum fodinarum esse solet. Ingrediamur nunc causa. A N. Fiat. B R. Huius fodinz cura multi demanda est. A N. Quod est officiū nulli? B R. Singula quæ vel ex symbolis, vel efflosis metallis recipiuntur, aut in fodinā & operarios expeditur, in tabulas acceperit & expediti referre ac de his obmagistro metallicorum & duobus suis artis ratio-

nem reddere. Posset autem in eiusmodi officio constitutus praefectum rationibus appellare. Sunt vero varia officia inter metallicos, sunt leges & decretalia. Quid plura? Res publica quendam spissi est bene constituta. Sed egreditur & vocabo prae sidē fiducia, qui in proximo hoc domicilio habitat, ut quondam nondum vobis via afferat. NAE. Postquam ille exiuit, duc am. Ancorā quod sentio, nihil mihi in vita gratus facere potuisse, q̄ quod huius agri exiūtū mihi conciliaverit. Non possum non vobem̄c̄s̄ adquirari, vel potius multum amare x̄v̄, qui capro studi & diligētia res ipsas nostras nōp̄nae caput, quod plerique facere solent, inquirit. Qui quæ verè inuenta dicere possiles, non timere aliter, caput abest ve-rem illā, quæ debita & incerta sit, nimis etiā affirmet. Quid denique, quod p̄m̄iam maxime imp̄or, ea quæ magni labore inuenit alijs facilius & diligentius & explarat, ac minimē, qui non paucis m̄is est p̄fumus, inuidentia quadam tāquam mysteria & arcana celat. A N. Recte dicas. Nam & mihi studio veri inuenienti etiā etiam ardere videtur, neq; quicquā nūli cogit eius iudicia sine, alſeuere. Praeterea animo quamquam capitulo esse. Sed reuerteris nūc, ac nescio quid noui apportat. Quid h̄p̄ vero est Bergmanni? s. a. Fluores sunt, ita equum luce q̄d quib⁹ verbū c̄ verbo exprime. Ita propter metallū appellant, nec aīeo iudicio inepit.

..

Inope: siquidem pland materia quedam vide-
tur esse confluxa & congelata, perinde ac gla-
cies esse solet, nisi quod vario de lucido co-
lores obtineat. N A B. Hos Theophrast^o ~~ver-~~
~~bois~~, id est confluxarum terra heteri diceret. Per-
nicii isti fluores, utar, post hac verbis tuis, ar-
gentum rude punicum, quod ante nobis in-
dicasti, esse apparent. B E R. Primo quidem
aspe^tu ita video, non tamen tunc, nam res
lucidi non raro existunt. N A B. Carbunculi er-
go sunt. B E R. Ne hi quidem. N A B. Quomo-
do ergo à Carbunculus internoki possunt? B E R.
Hac potissimum nota, quid coloris in oculis, &
Carbunculi solent, nō vibrat, nece quidem per-
spiciunt. Qui vero nō transducet, vel ex topo
à carbunculis distinguuntur. Præterea omnis ge-
neris fluores quām primum ignem ferentur,
diffundi, Carbunculi fluidi in igne minime fia-
unt. N A B. Bene discernis. B E R. Altud genus
videte colore purpureo dilutioni. N A B. Amet-
hysti videntur viles, quales in Bohemia pte-
risque in locis reperiuntur. B E R. Certe non
multum diffimiles eis sunt, quare vulgo, quod
Amethystos non bene nouit, pro geminis an-
nulis inserti facile vendi possunt, & vendun-
tur. Tertium genus, ut hic cernitur, colore esse
candido. N A B. Crystallos crediderim. B E R.
Quartum lucei coloris est, quinatum clarae,
sextum subnigri. A N. Quis vero visus fluorant
est? B E R. Num metalla exceptuantur adhibe-
G III

ri solent, reddunt enim materiam in igne non
pauci fluidorem, perinde ac lapidis genus,
quod e pyrite confici diximus: conficitur ve-
ro non longè hinc Breitendorni, quod prope
Saarcebergum est. Ex fluoribus præterea co-
lores, quibus pictores vñtrur, fieri possunt. Sed
descendamus rursum proximè fodina est cui
nomen Verona, ibi vobis Cobaltum ostendit.
N A R. Illudne cuius dum de pyrite loquere-
m̄ur mentionem fecisti? B R. Id ipsum. An-
con nunc ita p̄secutit, ut ipsum vix assequi
possimus, qui camen cura ascendenter mon-
te in tardus admodum erat. Contra quām ge-
nerosi equi facere solent, qui festinat ascendit,
pedetentiam verd descendit. N A R. Crassis
est, atque ob id grauis. Graua autem sua vi
& sua natura doctrum mouentur, quamobrem
nihil mirum. A N. Profecto si isti montes sepi-
us scandendi essent, multum mihi pinguedinis
fadore adimeretur. B R. Hic cumplus e fodina
ipsa egessus est. N A R. Mōsa apparet, certè
quemadmodum Poëta ferunt, Gygantes Pe-
leum Ossa impoñit, ut ascendentēs Iouem
de celo deturbarent, ita metallici moxē mō-
ti impotuerent, ut alterius fratrius, nempe Phesso-
nis aulam expugnarent. Iam & fulmina ipsiā ci-
menda sunt. B R. In illa mala aura qua miseri-
dam in modum percussa, aut rotata quibus pe-
nitius quām Gigantes obruantur, sed ascen-
dantur. A N. Iterum mihi fadendum est. B R.

Hoc

Hoc genus Colbatū, licet mihi in præsencia nostris vti, vocant. Pyrites autē cum lapidis & argenti materia cōmixtus, & in vnū corpus colore terre cōflatus esse videtur, atque ita quod Cobaltū appello constituisse. Sunt qui idē cib pyrite esse censent, quod eadē ferē intine. Sunt qui specie, quod mihi placet, distinguunt. Nam insiginem perspece corrodendi vim habet, ut manus & pedes operariorū, nisi bene sibi caueant, excedat quod pyriten efficere posse non scimus. Tria autem eius genera colore potius quam alia quapā re distingua reperiuntur. Ni grū, cineraceū, & quod ferri colore est, quodcunque ex his fuerit plerunque argenteo magis quam pyrites abundat. a n. Varia genera lazi hoc loco conspicio. b i a. Osmatio. Atque hic primum vides lazum hūsile colore quasi caruleo, quod aliquando nigrus, aliquando albus esse solet. Alterum genus hoc est, quod interdum perspicuum quasi esse videtur, quarzum nostri vocare, modo candidissimū, modo sublucēcum, modo subtegnum. Terram Specum appellant, quod politus & densius est. Quarzum ut plurimum longe durissimum est, cui è cornu cuius colorē non raro referre videtur nomen indidere. Partes autem eius laxe adeo conigra sunt, ut vnam ab altera visus discriminare non posse, aliquaque interrectione com - specta. Quintum harenosum nominare, quod harena quod animudo concreta esse appetat.

Sunt autem alia complura genera in fodinis
terariis potissimum inuenta, que hoc loco vo-
bis indicare non possum. Reperiuntur vero o-
mnia ista tam in pendente quam iacente vena,
atque nonnulla etiam in vena ipsa. Sed nunc
domum, quia id temporis est, redundum cen-
so. n. a. Puer tu haec que tibi mundo truida
dedi, ne perdas, etiam atque etid vide Nam di-
ligentius domi in hi per oculum consideranda
erunt. Sic olim in Italia sepe mecum herbas,
sepe pisces domum ferem, Quemadmodum
enim in hac valle Bermannus diligentissime
metallica obseruat, ita Patauii Dominicus
Zeno herbas: Veneti Francisus Mallarus,
pisces. a. n. Cuperem etiam officinali in gustos
metalla excoquuntur insipere. n. a. Et ego
Siquidem in his recetrum argenti, lithar-
gyrum, molybdenam alteram & pleraque a-
llia nobis cernere liceret. Etsi etas abire unum-
no constituerim, tamen si Bermannus nobis illi
ad eas ire vellet, manendum mihi putarem.
a. n. In hoc quoque morem nobis gerat Ber-
mannus, si sine tuo incommodo detrimentoq;
sieri posset. a. n. Nihil est quod vestri causa
non negligam. Desideramus etas, mane vero
surgendum nobis est, nam circa Gallicinum ex
coctores in opere esse soleant. n. a. Satis ma-
ne surgemus, inquit si opus erit totam noctem vi-
gilabimus a. n. a. Puerum mittam, qui vos cum
tempus erit accersit. Si Agricola non athesset,
nihil

nihil ipsi poterit fuisse, quoniam et nobiscum ad
officinas ipsas, quae tempore misere soleat, nec
nisi. Incommoda accidit illam manu abser-
te. Sed quis fortuna ipsam nobis mandat, tu
eius vicem supples. n. a. Re ipsas id
inde a pueri mithi cognitas vobis o-
ffendam, nam pater meus & ipse
metallicus fuit, & dux Neronis
decimatus. Nomina autem h
egi, non possum, vos aperte
& latine ipsas indicare co-
go. I verò valete s. a.
Ego Brinmūs.

R E R V M M E T A L L I C A R V M
 appellaciones auta vernacula Germania
 sorum linguam, auctore Platano.

Aes purum gedigen Kupffer.
 Aluus ein trog.
 Argentum quod statim suum est gedigen silber.
 Argentum rude silber erz.
 Argentum rude puniceum rot golden erz.
 Argentum rude plumbet coloris glash erz.
 Argentum rude nigrum schwarz erz.
 Argentum rude purpureum braun erz.
 Argentum rude cineraceum grau erz.
 Argetum rude rufum rotheindig erz.
 Argentum vni purum, gedigen queck silber.
 Anchraz, sive vena Mias, queck silber
 erz.
 Caput dumentorum fundegrube.
 Carbones fulviles SteinKolen.
 Caſſa Kau.
 Ceruleum latur.
 Chrysocolla herKrien, oder Schafgras.
 Cobaltum cobalt.
 Cuniculus Röllen.
 Carrus Karen.
 Damna metallicus das berg menlin.
 Deckhae mōbis das geheng des geburgs
 Dimentio mali
 Ecoquere Schmackzen.
 Exstus venq, das aufzgeben des gange.
 Errebo

- Extensio vena das streichen des ganzen
 Ferrum purum gedogen yten
 Fibra schäfte und getchauze
 Fluores Blüte.
 Fodina grüne oder sech.
 Funis duchasne tayl.
 Fossilem agere schaußen.
 Galena aus Malakitdose glanz und blz.
 etts, auch blzlich aussieß.
 Gypsum foliale gype.
 Iacens das liegende.
 Jurat die gekhauzten.
 Jurat diuinitati waren geschnittenen
 die ein gehirg besahen.
 Lapis specularis unter hebd brauen ytz.
 Lapilli nigri zusätze.
 Ligo keilhau.
 Lithargyrum glatz.
 Machina tractoria hafpel.
 Magister metallicorum der bergmeister.
 Malleus berghammer, oder krämer.
 Metallacti bergläuse.
 Minium bergzimber.
 Ochre a nascia, scheidl berageel, oder
 ochrageel.
 Ochre facticia blzgeel.
 Pendens das hängende.
 Plumbum candidum zinn.
 Plumbum nigrum blz.
 Praefatio sodoma flüges, oder humman.

Præf.

Praefectus rationibus Schiebenmeister.

Puteus Schachz.

Pyrites kitz.

*Pyrites colore argenteo ruasser kitz
oder vueller kitz.*

*Pyrites colore aureo ein geel kitz,
oder auptier kitz.*

*Pyrites prochis auricoloris ein kitz.
der ganz ein farb hat vnde gold.*

*Pyrites colore Galena simili ein glanziger
kitz.*

Pyrites cineraceus ein grauer kitz.

Recrementum Schlaeken

Rutheca fabellis naturalis bergrotel.

Rutrica fabellis facticia rotel.

Sandaraca fuscilis bergrot.

*Sandaraca adulterina apud Plini & Vitruvius
Sandys apud Medicinalem paryls rot.*

Satrum leisule Schifer.

Satrum cornuum hornstein.

Satrum harenorum Sandstein.

Scaulus zobel. Specum spec.

Splendor glimmer, oder katzenfliher.

Specus Schachz. Terminus lochstein.

Tumulus & funda egestus halle.

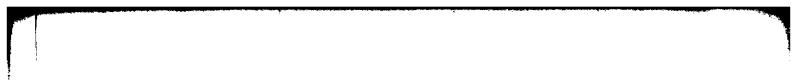
Vena gang

Virgula diversa die ruse.

P E N T.

134

•

